AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ

SAYI : 668
8 NİSAN 1967
FİYATI: 125 KURUŞ

İ Deriner

E. Erdinç

A.F. Alişan

E. Somunoğlu

S. O. Avcı

O. Dengiz

YOLCULUK VAR!

BÜTÜN AĞRILARA KARŞI

GRİPİN

FAYDALIDIR...

GRİPİN, baş, diş, adale, sinir ve lumbago ağrılarını teskin eder
GRİPİN, bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında başarı ile kullanılır
GRİPİN, grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıkları önler

Cilt: XXXVIII Yıl: 13 Sayı: 668

SAHİBİ VE BAŞYAZARI:

Metin Toker

YAZI İŞLERİNDEN SORUMLU
GENEL YAYIN MÜDÜRÜ :

Kurtul Altuğ

MÜESSESE MÜDÜRÜ :

Tacettin Tezer

BU SAYIDA YAZI KURULU :

İÇ HABERLER KISMI: Teoman Erel, Yılmaz Gümüşbaş — MAGAZİN KISMI: Jale Candan, Tüli Sezgin, Hüseyin Korkmazgil — İKTİSAT: Dr. Reşat Titiz — SİNEMA: Nijat Özön — TİYATRO: Naciye Fevzi Lûtfi Ay — DÜNYADA: T. Kemal — KİTAPLAR: İlhami Soysal

İstihbarat Tel: 1073 82

KAPAK KOMPOZİSYONU :

SAN Organizasyon
Erkal Yavi

KAPAK BASKISI :

Rüzgârlı Matbaa

FOTOĞRAF :

T.H.A. — Dinçer Olcay

KLİŞE:

Doğan Klişe

ABONE ŞARTLARI :

3 aylık	(12 nüsha;	1230 lira
6 aylık	(25 nüsna)	25.00 lira
1 senelik	(52 nüsha)	50.00 lira

Geçmiş sayılar 250 kuruştur.

İLAN ŞARTLARI:

Santimi 20 Lira
3 renkli arka kapak 3000 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

DİZİLDİĞİ YER :

Rüzgârlı Matbaa

BASILDIĞI YER:

Hürriyet Matbaası — Ankara

BASILDIĞI TARİH:

5.4.1967

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE DERGİSİ
RÜZGÂRLI SOK. No : 15
ANKARA-TEL: 11 89 92
P. K. 582

Kendi Aramızda

AP İktidarının başı nihayet, aylardır beklenen "kabine değişikliği"ni geçen haftanın sonunda yaptı. Garip tesadüftür, Demirelin bu icraatı da daha öncekiler gibi espri havası içinde karşılandı: Başbakan yeni Kabinesini "1 Nisan" günü açıkladı!

Çeşitli çevrelerden gelen baskılara uzun zamandır direnen Demirelin, bu değişikliği mutlaka yapmak zorunda kalacağı biliniyordu. Asıl merak konusu olan, yeni Kabinede, çeşitli hiziplerin temsil ediliş tarzı idi. Zira AP Grupu içinde birçok akün ve bu akımların beslediği hizipler bulunmaktadır. Bunların en güçlüsü, AP Grupu içinde "Yeminliler" diye anılan hiziptir ki, Demirel en fazla bu hizipten çekinmektedir. Bir başka hizip, ötedenberi bilindiği gibi, Bilgici destekleyenlerin meydana getirdiği hiziptir. Ne var ki bu hizip, Bilgiçin son isabetsiz davranışları sebebiyle gittikçe erimiş ve kuvvetten düşmüştür. Demirel üzerinde, Grupunun dışında, en çok etkili olan çevreler ise, şüphesiz ki, ticari ve iktisadî çevrelerdir. Aslında Demireli AP Genel Başkanlığı koltuğuna iten, onda kendi meşreplerine uygun bir Başbakan bulan güçler, işte bu çevrelerdir: Büyük iş adamları, büyük toprak ağaları ve büyük zenginler...

Demirel, bu çevreler arasında, bir "Üzerinde Anlaşılmış Kabine" kurmak için iktidara geldiğinden bu yana çabalamaktadır. İşte, 1 Nisan günü açıklanan yeni Kabine, sözüm ona, bu "Üzerinde Anlaşılmış Kabine"dir. Oysa gerçek, hiç de öyle değildir. "Hükümet" başlıklı yazıda okuyacağınız gibi, Demirelin II. Kabinesi, birkaç yeni Bakan istisna edilirse, renk bakımından birincisinden farksızdır. Türkiyenin, bu Kabine ile, Demirelin dilindeki "Büyük ve Müreffeh Türkiye" olması için, bilmem kaç fırın ekmek yemesi gerekir.

Demirelin II. Kabinesi ilân edilir edilmez, önce AP içinde karışıklık başladı. Zira her AP'linin gönlünde bir Bakanlık yatmaktaydı. AP'li senatörler, yeni Bakanlar daha koltuklarına oturmadan "Kabinenin zayıflığı" konusunda demeçler vermeğe başladılar. Anlaşılan odur ki, Demirelin başı gene derttedir ve kimbilir belki de yeni baskılara mâruz kalacaktır. Ama şüphe yoktur ki, iş çevrelerinin nabzına göre bir revizyon yapılmıştır ve zengin dostlar, Demireli desteklemeğe devam edeceklerdir.

"İsmet Paşayla 10 Yıl"ın III. Cildi, geçen haftanın başında, nefis bir baskı ile piyasaya verildi. 1960-1961 devresini kapsayan bu clit, son derece ilginç olaylarla doludur ve sanıyorum ki, görülmemiş bir ilgiyle karşılanacaktır. Bu bakımdan, okuyucularımıza bir kolaylık olmak üzere, "İsmet Paşayla 10 Yil"ı bulabilecekleri adresleri tekrarlıyorum: Genel dağıtım, "Hür Dağıtım" tarafından yapılmaktadır. İstanbulda ise kitabı "Ünverdi Yayınevi" dağıtmaktadır. Arzu eden okuyucularımız, ödemeli olarak, "AKİS Yayınları"ndan da isteyebilirler. Bundan önceki ciltlerde olduğu gibi, kısa bir süre sonra bulunması hayli güçleşecek olan bu eserin okuyucularımız tarafından bir an önce temin edilmesini salık veririm.

Saygılarımla

AKİS Cilt:XXXVIII Sayı: 668 8 Nisan 1967

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

YURTTA OLUP BİTENLER

II. Demirel Kabinesi Hava alanında
"Gitti Gülsüm, geldi Gülsüm"

Millet

Gitti Gülsüm, geldi Gülsüm..

Bir kabine değişikliğini, memleket işleri daha güçlü bir kadro tarafından görülsün diye bekleyenler biten haftanın son günü çok beklemeleri gerektiğini anladılar. Süleyman Demirel Hükümetinde bir takım Bakanlar gitti, bir takım Bakanlar geldi, bazıları da yer değiştirdiler ama memleket işleri daha güçlü bir kadronun eline geçmedi. Hatta, bazı hallerde, bunun aksini bile söylemek kabildir. Zira, gidenlerden bazıları hiç olmazsa görevlerinin gereklerine biraz alışmışlardı. Başbakanın Bakan yaptıkları içindeki bir kısım "meçhul şöhretler" bu avantajdan da mahrumdurlar.

Ancak bunda bir sürpriz yoktur. Başbakanın kendisi bir "meçhul şöhret" olunca onun, etrafına şahsiyetiyle kendisini gölgeleyecek kimseleri toplaması "köylü kurnazlığı"-na yakışır bir hareket değildir. A.P. Genel Başkanı Süleyman Demirel kendisine bir şahsiyet yapıncaya kadar partisinin ikinci, hatta üçüncü sınıf insanlarıyla yetinmek zorundadır. Her halde Süleyman Demirelin eski Demokrat bir takım akıl hocaları 1950 Adnan Menderesinin bir tecrübesini ona hatırlatmışlardır. O tarihte henüz, bırakınız efsaneyi, partisi dışında bir parlak namı dahî bulunmayan Adnan Menderes ilk hükümetini büyük isimlerden, her biri kıymet olan memleket ölçüsünde şahsiyetlerden, Nihat Reşat Belgerlerden, Avni Başmanlardan, Fahri Belenlerden, Halil özyörüklerden kurmuş, fakat az zamanda bunların emireri değil, gerçek mânada mesai arkadaşı olduklarım anlayınca ve kendisi emireri aradığından hepsinden kurtulmanın çarelerine bakmıştır. Nitekim Menderes Hükümetlerinde şahsiyetli Bakanlar daima az olmuş, zaten Menderes de partisi içinde bir kaç yılda bir dikta kurmuştur.

Şimdi Süleyman Demirel kendisini aynı yoldan geçiyor hissetmektedir ve bu sahada, yılların Adnan Menderesiyle kıyas kaldırmayacak handikapları vardır. A.P. Genel Başkanı ayrıca, memleketin aydın çevreleri tarafından çok hafif ve çok boş bulunduğunu bilmenin kompleksine de sahiptir ve bunu "daha çok kudret" ile telâfiye çalışmaktadır.

Ancak hükümet etmenin, hele bizzat bu hükümetin başındaki zat kâfi "müktesebat"a sahip değilse, bir ekip işi olması gerçeği böyle kurnazlıkların faydasını çok aşan zararlara yol açmaktadır. A.P. İktidarının bu kadar kısa zamanda

HAFTANIN İÇİNDEN

Demirelin yanıldığı nokta

Metin TOKER

Başbakan Süleyman Demirel kendi başbakanlığının, yahut A.P. İktidarının Türkiyede kabul edilmediği inancında görünüyor. Bundan dolayı sık sık "biz sandıktan çıktık" diyor, Türkiyenin oy alan siyasi teşekküller tarafından idare edileceğini söylüyor, "zadegan" dediği sınıflardan ve çevrelerden şikâyet ediyor, milletin vasiye değil kendisine hizmet sunanlara muhtaç bulunduğunu bildiriyor. Halbuki bu konularda kimse, Başbakan Demirelle tartışma halinde değildir. A.P. Genel Başkanım en hafif, en boş bulanlar dahi oyların büyük kısmını almış olan partisi kendisini Başbakanlıkla görevlendirdiği süre onun o makamda oturmasına itiraz yükseltmemektedirler. Zaten bunu, bir hükümet darbesine kalkışılmadan yapmak da fiilen ve hukuken mümkün olmadığına göre abesle uğraşmanın hiç bir faydası yoktur. Türkiyede A.P. İktidarı vardır, Türkiyenin Başbakanı Süleyman Demireldir, A.P.'ye herkes "iktidar" diye bakmakla mükelleftir, Demirel de Türkiyede bir Başbakana ait bütün hakların, yetkilerin sahibidir, o sıfatıyla saygı görecektir. Görmektedir de...

O halde Süleyman Demirelin derdi nedir?

Süleyman Demirelin derdi, seçtiğimiz hayat tarzı olan demokratik mekanizmanın nasıl işlediğinden kâfi derecede haberli bulunmaması ve bu çarkın bazı normal dönüşlerini hatalı tefsir etmesi, bunlardan alınmasıdır. Başbakan tenkitleri, kendi işine karışılması diye almakta ve "size ne oluyor, bu memleketin Başbakanı benim" tarzında sinirlilikler göstermektedir. Memlekette bir Başbakanın bulunması elbette ki sadece onun borusunun ötmesinin ve ondan başkasının sesinin çıkmamasının sebebi değildir. Bir Başbakan bir tasavvur açıkladığı, bir tasarrufta bulunduğu veya bir icraat yaptığı zaman gönlü isteyenin bu tasavvura, bu tasarrufa ve bu icraata bakıp "İşe bak! Hah, hah, hah.." diye gülmesi dahi hakkıdır. Ancak tasavvurun, tasarrufun, icraatın kalitesidir ki buna gülenleri gülünç hale düşürür. Yoksa Başbakan tasavvurları, Başbakan tasarrufları, Başbakan icraatı tabu değildir ve bunların bir dokunulmazlığı yoktur.

Bu, bir.

İkincisi, her vatandaşın, memleketin kendine göre hatalı bulduğu bir şekilde idare edilmesine bütün gücüyle mâni olmaya çalışması hakkıdır. Anayasa ve kanunlar bu hakkın nasıl kullanılacağım göstermiştir. Bu sınırların içinde kalındığı süre hiç kimse ayrıca Başbakanların icazetine muhtaç değildir. Bırakınız üniversite hocalarının fikir söylemesini, yarın, temel hakları koruma etiketi altında bunları tahrip eden bir tasarının kanunlaştırılmasına kalkışılmak hatası işlendiği takdirde türk vatandaşlarının sokağa çıkıp buna karşı dev gösteriler tertiplemesi onun hakları arasındadır. Demokrasi böyle hallerde hükümet başkanlarına sadece, o toplantıların güvenlik ve intizamım sağlamak görevini verir. Belki bu, demokratik mekanizmayı iyi bilmeyenlerin veya onu iyi anlamayan bazı katıların garibine gider ama, ne yaparsınız ki gerçek odur. Sandıktan çıkmak hiç kimseye, bütün mânileri ortadan kalkmış bir yolu sağlamaz ve arzulanmayan kanunlara karşı savaşmak, bunların hiç çıkmaması için uğraşmak ne Başbakanın memleket idare etme hakkına karışmaktır, ne de Parlâmentonun kanun yapma hakkına müdahaledir. Bir Başbakan mantığını o şekilde zorlarsa kısa zamanda kendisini tadsız seçimler yapmak mecburiyetinde bulur.

Eğer demokratik memleketlerde seçimlerarası devrelere ancak bir mezar sessizliği hâkim olsaydı demokratik tarzda memleket idare etmek pek kolay bir iş olurdu. Belirli zamanlarda seçim yaparsın, o arada sen mutlak hâkimsin! Nerede bu bolluk? O devrelerde de Başbakanlar aslanların dolaştığı arenalarda yaşamak mecburiyetinde oldukları için demokratik tarzda memleket idare etmek kısa vâdelerde güç, ama uzun vâdelerde son derece emindir. O aslanlar, eğer meşreplerinin ve temayüllerinin icabı gözetilirse bir tehlike teşkil etmezler. Meşreplerinin ve temayüllerinin aynen hüküm sahibi olması da bahis konusu değildir. O takdirde gerçekten, Demirelin bahsettiği "zadegan hâkimiyeti" yürürlüğe girer. Başbakanlar için marifet, bu arenada nasıl, yenmeden dolaşılacağının tâyinidir. Kuvvetler arasındaki dengenin doğru teşhisidir. Yoksa "ben aslan filân tanımıyorum" deyip başı kuma sokmak değildir. Her halde çöllerde çok aslan çok devekuşunu bu şekilde yemiştir.

Zaten politikanın bir ilimden ziyade bir sanat olmasındaki sebep de budur. Başbakanlar, her tenkidi ve fikirlerine karşı bütün mücadeleleri sinirli karşılayacak yerde bunlara bakıp memleketin neyi kabul edeceğini, neyi kabul etmeyeceğini başarıyla tesbit ederlerse akıllı davranırlar. Menderes on yıl bu hududu zorlaya zorlaya meşhur Tahkikat Komisyonuna gelmiş, memleketin bunu da kabul edeceğini sanmış, etmeyince hatasının cezasını hayatıyla ödemiştir. 1961 sonrasının ilk yıllarında halkın belki büyük de bir kısmı siyasi affa taraftardır diye İktidar buna zorlanmak istenmiş, fakat ilk tecrübede bunun memlekete kabul ettirilemeyeceği ispatlandığında daha müsait günlerin hazırlanması çalışmalarına geçilmiştir. Bu, basiretsiz ve basiretli iki davranış örneğidir. Her ikisinde de, memlekette kuvvet kaynağının sadece "sandıktan çıkmak" olmadığı görülmüştür.

Bundan dolayıdır ki Demirel demokratik tarzda Başbakanlık yapmak istiyorsa kendi haklarının hududunu da, başka vatandaşlarının hakkını da iyi bilmeli ve elmalarla armutları birbirine karıştırmamalıdır. Meselâ kabinesinde değişiklik yapmak tamamile onun hakkıdır ama bu değişikliğe bakıp "Gitti Gülsüm, geldi Gülsüm.." diye gülmek de içinden gülmek gelenlerin hakkıdır ve bunlar böyle yapıyorlar diye Başbakan "Vay efendim, onlara da ne oluyor? Biz sandıktan çıktık, halbuki onlar kendilerini zadegan sanıyorlar. Benim yetkilerimi nasıl kullanacağımı ben bilirim.." diye horozlanırsa kendisine tavsiye edilecek husus, kitapçılarda ibadullah satılan bir "Demokrasinin el kitabı" alıp hemen bu geceden, onu okumaya başlamasıdır.

bu kadar başarısızlık göstermesi mucizesi -yeni devrin, Süleyman Demirel mucizesinden sonraki tek mucizesi budur- zayıf hükümetlerle Türkiyenin güç şartlarına çareler aranmasının neticesidir.

İkinci Demirel Hükümeti bu devrenin daha devam edeceğinin işaretidir.

Hükümet

"Olunca olur!."

(Kapaktaki yolculuk)

Haftanın başında Pazartesi sabahı, Paraşüt kulesinin karşısındaki uzun ve gri binanın önünde kırmızı plâkalı bir otomobil durdu. Şoförün saygıyla açtığı arka kapıdan inen kahverengi pardesülü, kalın bıyıklı şişman adamın adı Sâadettin Bilgiç, o andaki sıfatı ise "Ulaştırma Bakam" idi.

Bu manzaraya bakılırsa, birbuçuk yıldanberi sözü edilen ve nihayet gerçekleşen "kabine revizyonu" Demirelin galibiyeti ile sonuçlanmıştı. Öyle ya, Başbakan, ana muhalefet partisinin karışıklık geçirdiği bir anda kabinesini kuvvetlendirmiş, üstelik, Gruptaki hizip liderine -Başbakan Yardımcılığı istediği bilindiği halde- Ulaştırma Bakanlığını kabul ettirerek tesanüdü sağlamış ve bir taşla birçok kuş vurmuştu. Tabiî bu hüküm, dış görünüşü iyimser şekilde yorumlamaktır. Başbakan Demirelin şu kabine revizyonu ile çok yönlü bir politik hamleye giriştiği ise muhakkaktır. Bu hamle oldukça renkli ve eğlenceli safhalar geçirmiştir.

Demirel, 31 Mart günü iki âmâ ile
Görenler ve görmeyenler

Geçen haftanın başından itibaren kabinede değişiklik haberleri AP kulisinde yeniden yoğunluk kazanmağa başlamıştı. Listeler yapılıyor, Başbakanın hangi etki ve ölçülerle hareket edeceğine dair tahminlere girişiliyor, hattâ bazıları, son birbuçuk yılda zuhur eden bir oyunu, "Bakan Toto"yu oynuyorlardı. Bu oyun basit, fakat eğlenceliydi: Kabineye girecek Bakanları mahcup "Bakan adayları"nın bulunduğu topluluklarda tahmin etmeye, bu yönde iddiaya tutuşmaya dayanıyordu. Perşembe günü öğleden sonra ise Senato kulisinde, kral dairelerindeki taht plâtformunu andıran yüksek yerdeki rahat koltuklarda, "Bakan Toto "dan da tatlı yeni bir oyun oynanmakta idi. Burada grup halinde oturan AP'li senatörler, görünüşte çok ciddi idiler. Koyu renk bir elbise giymiş olan Turgut Cebenin etrafında saygılı tavırlarla toplanmışlar ,onun ağzının içine bakıyorlardı. Turgut Cebe, kendisine sorulan memleket meseleleri ile ilgili sorulara, sağındaki ve solundaki koyu renk elbiseli senatörleri işaret ederek, "Enerji Bakanı, bu senin sahana giriyor, sen cevaplandır", "Bu, bir hükümet meselesidir" gibi cevaplar veriyordu. Gruptan birisi bir Coca-cola ısmarladı ve sonra Turgut Cebeye sordu:

"— Sayın Başbakan, Süleyman Demireli de kabinenize alacak mısınız?"

Turgut Cebenin kaşları çatıldı ve,

"— Şimdilik o, bahis konusu değildir" diye cevap verdi ve kabine-

---

Kulağa Küpe

Sen asıl ötekilere bak!

Şimdi "kampanya" modası var ya.. Bizim Çerkez Ethem de C.H.P. teşkilâtı içinde bir "kendine acındırma kampanyası"na girişti. İzmirde şöyle yakınmış:

"Siyasî hayatımızda bize hiç bir vakit bu kadar sövülmedi. Ama bize asıl zor gelen bizim hakkımızda bizim partililerimizin söyledikleri, bizim gazetelerimizin yazdıkları.."

Sen onlara ne üzülüyorsun, aa Çerkez Ethem? Üzülecek' sen, karşı partinin adamları, karşı partinin gazeteleri şimdi senin için ne söylüyor, ne yazıyor, ona üzül..

sine Millet Meclisi üyelerinden kimseyi almıyacağını bildirdi.

O anda kabine değişikliği sadece bir söylentiden ibaretti. Ama AP'li senatörler herhalde başlarına geleceği farketmişlerdi.

Seyfi Öztürk
Kırattan inip..

Refet Sezgin
Bulduğu değil, umduğu,.

Senatörlerin tepkisi

Nhekim AP'li senatörlerin akıllarına gelen, başlarına geldi. Revizyon sırasında *2* senatör, Bakanlıktan uzaklaştırıldı ve yeni 7 Bakan, milletvekillerinden seçildi. Böylece, 22 kişilik Bakanlar Kurulunda senatör sayısı 2'ye inmiş oluyordu. Senatörler büyük bir kızgınlığa kapıldılar. AP Senato Grupundaki gerginliğin ilk aşikâr tezahürü, Pazar günü Sunayın Amerikaya uğurlanışı sırasında hava alanında görüldü. Uğurlama töreni sırasında AP'li senatörlerden Rahmi Arakan, Mustafa Deliveli ve "Senatörler Kabinesinin Başbakanı", bir köşede, somurtuk yüzlerle toplanmışlardı. Havayı bilen ve bir gönül alma jesti yapmak isteyen Demirel bu grupa yaklaştı ve Rahmi Arıkana ,

"— Yorgun görünüyorsun, hasta mısın?" diye sordu.

Arıkan buna, sert bir ifade ile,

"— Herhalde bir Başbakanın, Senatonun haysiyetini koruması gerekirdi" diye cevap verdi.

Cevap karşısında Demirelin de suratı asıldı, sinirli bir eda ile,

"— Görüşürüz.." dedi.

Arıkan ise,

"— Konuşmaya artık lüzum kalmadı. Sah günü gelir, Grupta konuşursunuz" karşılığım verdi.

Bununla, AP Senato Grup Yönetim Kurulunun karara bağladığı ve Salı günü yapılacak olan olağanüstü Grup toplantısı kastediliyordu.

Senato Grup Yönetim Kurulu üyeleri önce, Demirelin davranışını protesto için istifaya karar vermişler ve hattâ Sunayla Amerikaya giden Başkanvekili Cahit Okurer, bir toplu hareket olursa, peşinen imzaladığı istifanamesini, kendi adına kullanmaları için arkadaşlarına teslim etmişti. Sonra senatörler, "Bizi Demirel seçmedi ki. Grup seçti" düşüncesiyle istifadan vazgeçmişler, Grup önünde Başbakanın da katılacağı ve meselenin konuşulacağı bir toplantının sonunu beklemeyi uygun görmüşlerdi.

Vedat Ali Özkan
"Bekleyen derviş, muradına ermiş..

Demirelin kabine revizyonu ile gerçekleştirmek istediği başarılı politik hamle, daha ilk anda ihtilât yaratmağa başlamıştı.

Cuma revizyonu

Oysa bu revizyonun hayırlı ve uğurlu olması için nelere dikkat

edilmemişti!.. Senatörlerin daha kabine belli olmadan vaziyeti sezip -şakadan da olsa- kendi kabinelerini Turgut Cebe başkanlığında kurdukları Perşembe günü, Devlet Bakanı -o sırada Ticaret Bakam idi- Sadık Tekin Müftüoğlu da Senato kulisinde kabinecilik oynıyan senatörlerle birlikte oturuyordu. O anlar kuliste dolaşan haber, revizyonun Cumhurbaşkanı Amerikaya gitmeden yapılacağı ve en geç ayın 2'sinde açıklanacağı idi.

Bir gazeteci, senatörlerin yanından ayrılıp kapıya doğru ilerleyen Ticaret Bakanı Müftüoğluna yaklaştı ve duyduğu haberi kendisine nakletti. Müftüoğlunun buna cevabı,

"— Ayın 2'si ne güne geliyor?" oldu.

Pazara geliyordu. Sanki bazı hesaplar yapıyormuş gibi gözlerini havaya diken Müftüoğlu, tereddütlü bir ifade ile,

"— Bilmiyorum" cevabını verdi. Gazeteci,

"— Siz de başka Bakanlığa alınıyormuşsunuz?" dedi.

Bakan merakla,

"— Hangi Bakanlığa?" diye sordu.

Sonra Bakanla gazeteci, Müftüoğlunun hangi Bakanlığa kaydırılabileceğini hesaplamağa çalıştılar. Gazeteci,

"— Siz Zonguldaklısınız. Orası işçi çevresi. Belki Çalışma Bakanı olursunuz" dedi.

Müftüoğlu, bu ihtimalden hoşlanmıştı. Zaten kendisinin, çalışma konularındaki bazı kanunların görüşülmesinde komisyon başkanlığı yaptığını söyledi. Ama niyetle kısmet birbirini tutmadı ve Müftüoğlunun hissesine bir Devlet Bakanlığı isabet etti.

O konuşmada, revizyonun yapılıp yapılmıyacağını sorduğu Bakandan "Ayın 2'sinin hangi güne geldiği"nden başka cevap alamayan gazeteci, bu durumdan kuşkulanmıştı. Nitekim esrar az sonra çözüldü. Kulisteki bazı AP'liler, aynı soru ile karşılaştıklarında, "Revizyon yapı-

Allahını seven

Bu haftanın başında Ankarada, Cebeciden postaya verilmiş güzel, şık beyaz zarflar içinde iki broşür dağıtıldı. Broşürler de aynı itinayla basılmıştı ve beyaz kapaklarının üstünde kırmızı harflerle isimleri yazılıydı. Birincisi şuydu: "Hizb-üt tahrir sunar: İslâm Devleti Anayasa Tasarısı", Öteki ise "Müslümanların ölüm kolun meselesi" diyordu. Her iki broşür ün metni de, eski harflerle yazılmış "Bismillâhirahmanirahim"le başlıyordu. Aşa ğıda bu anayasa ve bu "ölüm - kalım meselesi" hakkında tafsilât verilmektedir ve hazırlıkların sahiplerinin Türkiyeyi ne reye götürmek istedikleri gözlerin önünde belirmektedir.

İslâm Devleti Anayasa tasarısı 182 maddedir ve maddelerde bazen teferruata bile inilmektedir. Mesela 107. maddede "Kadın ve erkek, ahlâka zararlı, toplumu ifsad edici, şer'i hükümlerden birinin şümulüne giren, her türlü işi yapmaktan menedilir" denildik ten sonra ilâve edilmektedir: "Meselâ, erkeklerin ken dilerine olan meylinden faydalanmak için tayyarelerde kadın hostes, berberlerde ve lokantalarda güzel çocuklar (erkek) çalıştırmak gibi.."

İslâm Devleti, anayasasına göre "islâm akidesi" esasına göre idare edilecektir ve buna aykırı hiç bir şey devletin bünyesinde, teşkilât veya muhasebesinde bulunmayacaktır. Devleti bir Devlet Başkanı yönetecektir ve onun her sözü, muayyen şer'i hükümleri benimsemesi şartıyla kanundur, bütün tebaa böyle bir kanuna "gizli ve aşikâr" itaate mecburdur.

Devletin resmî dili arapçadır. Şer'i hükümler için muteber kaynaklar Kur'anı Kerim, sünnet, sahabe icma'ı ve kıyastır. Bunlardan başka kaynaklar teşrii hareketlere mesnet teşkil edemezler.

İslâm Devletinde hakimiyet milletin değil, şeriatındır ve bu husus 20. maddenin a fıkrasıyla anayasaya geçmiştir. Devlette, seçimle kurulan bir Şûra Meclisi vardır. Bu meclisin görevi Devlet Başkanını seçmektir. Fakat Devlet Başkam bir kere seçildikten sonra artık devletin fiili ve hukuki sahibidir. Meselâ ordu, maliye ve dış siyasette Devlet Başkanının Şûra Meclisinin oyunu almak ihtiyacı yoktur. Sonra, bu meclisin oylamalarında da öyle sadece çoğunluk yetmemektedir. 27. maddede şöyle denilmekledir: "..Şûra kabilinden olan diğer meselelerde ekseriyeti teşkil edenlere ve ekalliyette kalanlara bakılmaksızın doğruluk aranır". Doğrunun ne olduğunu biten de, şüphesiz Devlet Başkanıdır. Devlet Başkam belirli zaman görevinde kalmaz. Orada devamlıdır. 39. maddede denilmektedir ki: "Devlet Reisini nasbeden ümmettir, fakat in'ikat biati, şer'i şekilde olmuşsa ümmet azletme selâhiyetine sahip değildir." 40. madde ise daha açıktır: "Devlet Reisi devlettir, devletin bütün selâhiyetlerine sahiptir." Devlet Başkanı benimsediği şer'i hükümleri yürürlüğe koyar, bu takdirde bunlar itaat edilmesi lâzım gelen kanunlar olur. Bunlara muhalefet caiz olmaz. Devlet Başkanı dahilî ve harici siyasetin her ikisinden de mesuldür, orduya kumanda eder, harp ilân etmek hakkına sahiptir. Mütareke ve sulh akteder. Anlaşma ve diğer muahedeleri yapar.

Anayasa, dış siyasetin esaslarını da çizmekte ve devletler, misal olarak, isimleriyle zikredilmektedir. 178. maddeye göre bu devlet "İngiltere, Amerika ve Fransa gibi müstemlekeci devletlerle, Rusya gibi memleketimize göz diken devletlerle hükmen muharebe halindedir ve onlarla diplomatik münasebet kuramaz. "Buna mukabil bu devlet İsrail ile fiilen muharebe halindedir ve bunların müslüman olmayanlarının mal ve canlan helâldir."

Bu devletin "İktisadi nizam"ı anayasada ayrı bir

ırrsa ayın 2'sinde yapılmaz. Çünkü 2'si Pazara geliyor" diye cevap verdiler. "Peki, ne gün yapılır?" sorusuna verilen cevap ise,

"— Demirel, önemli işlerini ve kabine değişikliklerini Cuma günü yapar" şeklinde oldu.

Hem de "31 Mart"!

Önce şaka olarak kabul edilen bu söz doğru çıktı. Geçen hafta Cuma akşam üzeri toplanan Millî Güvenlik Kurulundan sonra Demirel, Çankaya Köşküne gitti ve Sunayla 1.5 saat kadar süren bir görüşme yaptı. Köşkteki toplantıdan sonra Buğday sokaktaki evine gelen Başbakan, bir süre sonra Maliye Bakanı Bilgehan ve İçişleri Bakanı Sükanla buluştu. Saat 22.45'te Demirel, iki yakın arkadaşıyla Buğday sokaktaki evden ayrıldı ve Başbakanlığa geldi. Başbakanlıkta Demirlin ilk ziyaretçisi, geceyarısına doğru gelen Millî Eğitim Bakanı Orhan Dengiz oldu. "Öğretmen kıyımı" politikasının yürütücüsü Dengiz, Demirelin yanından çıktığında artık bir "müstafi Bakan"dı. Birbuçuk yıldanberi ısıtılıp ısıtılıp sofraya sürülen, sonra bayatlayan ve gerçekleşmeyen kabine revizyonu nihayet başlamıştı. Revizyon fiilen başladığında ve Dengiz istifa ettirildiğinde "mübarek Cuma"nm sona ermesine dakikalarla ölçülecek bir zaman kalmıştı. Dinibütün Başbakanın kabine revizyonunu başlattığı mübarek Cuma günü, takvimler .Türkiyedeki yobazların unutmasına imkân olmayan, hattâ çekinmeden kutladıkları bir olayın da yıldönümünü işaret etmekteydi: "31 Mart"!

Dengiz, Başbakanın yanından çıktığında sorulara cevap vermedi, hemen evine gidip, Bakanlık teşkilâtına ve büyük iyilikler yaptığı öğretmenlere bir veda mesajı hazırlamağa başladı.

Temaslar, Dengizden sonra devam etti. Sağlık Bakanı Edip Somunoğlu, Devlet Bakanı Ali Fuat Alişan, Bayındırlık Bakanı Ethem Erdinç ve Köy içleri Bakanı Sabit Os-

tutmasın...

fasılda gösterilmektedir. İktisat siyasetini de tabiî Devlet Başkam idare etmektedir. Ancak Devlet Başkam umumi menfaat gayesiyle fertlerin hakkını kısıtlayamaz. 42. maddede şöyle denilmektedir: "Meselâ memleket sanayiini korumak maksadıyla tebaayı mal ithalinden menedemez, istismarı önlemek maksadıyla insanları fiat tahdidine tâbi tutamaz, iskânı kolaylaştırmak gayesiyle mal sahibine mülkünü icara vermeğe cebredemez, mubahı haram yapamayacağı gibi haramı da mubah yapamaz."

Buna mukabil aksi yönde hükümler de bu anayasada vardır. 126. madde fabrikaların "esas itibariyle" ferdi mülklerden olduğunu belirtmekle beraber bunların, "imal ettiği maddenin hükmü"nü aldığını söylemekte ve gene misal vermektedir: Dokun» fabrikaları ferdî mülktür, "demir çıkarma fabrikaları" umumî mülk!

İslâm Devletinde kadın, 100. maddeye göre "korunması gereken bir namus"tur. 101. madde "asla lan"ın "kadının erkeklerden ayrılması" olduğunu söylemekte ve "alış-veriş gibi şeriatın cevaz verdiği ihtiyaçlar veya hac gibi, kendisi için müsaade edilmiş bulunan toplantılar haricinde kadınlar erkeklerle toplanamazlar" demektedir. 105. madde kadının umumi hayatta ancak "el ve yüz"ünü gösterebileceğini belirtmektedir.

İslâm Devletinde kaza teşkilâtı ise bir Başkadının başkanlığında kadılar tarafından yürütülür, temyiz veya istinaf mahkemeleri yoktur, bir kadı ne derse n **odur ve bir kadının verdiği bir hükmü bir başka kadı bozamaz. Hükümler tek derecelidir.**

İkinci broşür, yani "Müslümanların ölüm - kalım meselesi" broşürü bu İslâm Devletinin nasıl kurulacağını anlatmaktadır. "Ölüm - kalım meselesi" Hilâfetin kurulmasıdır. Ancak bunun, bir halife seçmekten ibaret olmadığı müslümanlarca bilinmelidir. Hedef, Hilâfet Devletini teşkil etmektir. Bu ise, ancak kılıçla yapılabilir ve müslümanların bu hedefe ölümü göze alarak yürümeleri lâzımdır. Bu yapılmadığı içindir ki İslâm Devleti kurulamamaktadır. Bu cesareti müslümanlar gösterirlerse bugünkü gibi "Dar-ül küfür"de yaşamaktan kurtulup "Dar-ül islâm"a kavuşacaklardır. Anayasanın 90. maddesi zaten "Cihad müslümanlara farzdır" demektedir.

O halde, kılıçlar çekilsin ve arş ileri!

Tabiî söylemeye lüzum yoktur ki bu broşürlerin üzerinde hangi matbaada basıldığı, kimler tarafından hazırlandığı yolunda bir işaret mevcut değildir.

Belki de "Komünistlerin işidir!" demek Zehir Hafiye İçişleri Bakanlarını da, muktedir büyük komutanları da, onların peyklerini ve Liberal ekonominin şampiyonlarını da pek rahatlatacaktır.

Ama, aydın çevreler ve memleketin sağlam kuvvetleri acaba o kadar kolay rahatlayacaklar mıdır? Bir aşırılığa karşı cihad açılırken öteki aşırılığın bu kadar cüretkâr olabilmesi önünde?.

man Avcı birbirlerini izlediler ve istifalarını verdiler. Erdinç, Başbakanın yanına girerken, Demireli bir törene davet için geldiğini, çıkarken ise istifa ettiğini söyledi. Beş Bakanın Demirelin yanına girip çıkmaları ve istifalarını vermeleri bir saat bile sürmemişti. Geceyarısı saat 01.00'den sonra ise Bakan adayları heyecan içinde sökün ettiler. Orhan Alp, Vedat Ali Özkan, Hüsamettin Atabeyli, o akşam Bakanlığı kesinleşenler arasında idiler. Saatler 02'10'u gösterirken Başbakanlıktan ayrılan Demirel, vaziyeti açıkça görmüş olan gazetecilerin revizyonla ilgili sorularına şu veciz cevabı verdi:

"— Hükümet değişikliği hakkında soru sormayınız!."

Bu da herhalde, "batılı anlamda" bir" "jurnalizm dersi" idi. Çünkü Demirel, revizyon haberleri zuhur ettiğindenberi gazetecilere, bıkıp usanmadan jurnalizm dersi vermiş, ama şöyle, doğru tarafından bir haber vermemişti.

Başbakan hükümet değişikliği için kendisine soru sorulmamasnn isterken, belli olmayan Bakanlıklar Köy İşleri, Ticaret ve Ulaştırma Bakanlıklarıydı.

Pürüzlü durumlar

Bu Bakanlıkların hemen kesinleşmemesi, politik sürtüşmeler yüzündendi.

Ulaştırma Bakanlığı, Seyfi Öztürkün "1 Numaralı" Devlet Bakanlığına alınması ile boşalmıştı. Boş sandalya için düşünülen isim Bilgiç, hâlâ mutabakatını bildirmiş değildi. Bilgiçin kabineye alınması, Grupla ilgili bazı hesaplar, yüzünden arzu ediliyordu. AP Grupunda çatışma halinde olan iki büyük hizip,""Ye-

Şimdi ne olacak, sayın Orgeneral?

Yüksek rütbeli komutanların ordulara genelgelerinde niçin "günlük politika" sayılabilecek hususlardan dikkatle sakınmaları gerektiği şimdi Türkiyede, bir defa daha ortaya çıkmıştır. Türkiyede komünistlik tehlikesinin daima varolduğunu söyleyip buna karşı dikkati çekmek hem akıllı, hem memleketçi, hem lüzumlu Ur davranıştır ama komünistliğin kendine göre tarifini yapmaya kalkışmak günlük politikanın içine girmektir. Zira böyle cereyanların "kendine göre" tarifi yapıldı mı, herkes bir şey söyler. Bir kripto için komünistlik demek, ancak, köylüler ile isçilerin ihtilâlle burjuva sınıfım yok ederek sınıf diktası kurmasıdır. Bunu bir söyler, beş söyler, yüz söyler, bin söyler ki herkes komünistliğin ancak bu olduğuna inansın diye.. Bir başka kripto işi daha da sadeleştirir ve "komünist diye komünist parti mensubuna derler, kim komünist parti mensubu değilse o komünist de değildir.." der, bunu da var gücüyle yayar ki zihinlerde bu kalsın. Buna mukabil aksi kanatta ver alanlar eş, fakat ters yönde basitleştirmelerin peşindedirler: Kim Amerikayı sevmiyorsa, o komünisttir! Kim bu düzenin değiştirilmesini istiyorsa o komünisttir! Kim fakir fıkaralıktan, çok fazla kazananlarla çok az kazananların yarattığı dengesizlikten bahsediyorsa o komünisttir!

Bir yüksek komutan kendisini bu tariflerin girdabına düşürdü mü, oradan kolay çıkamaz. "Muktedir "liği ne olursa olsun...Onun için en iyisi, tariflere hiç girmeden, hele bir kendine göre tarifi tek tarif diye kabul ettirtmeye hiç çalışmadan görevi yetine getirmek, yani bir komünist tehlikesinin her memlekette olduğu gibi Türkiyede de bulunduğuna ordunun da dikkatini çekip komünistliğin bizim kanunlarımızla yapılan tarifiyle yetinmektir.

Aksi halde, bakınız ne olun Yüksek komutan bir tarif yapar. Bu, pek çocuğumsu bir tariftir. Subay bunu okur. Sonra orduya bir de broşür yollanır. Bunda da komünistliğin bir tarifi vardır ve yüksek komütanınkine ikiz kardeşiymiş gibi benzemektedir. Ama biri iviniyetle yapılmıştır, öteki maksatla.. Subaya ne? O, söylenenlerin paralelliğine bakar.

Bir gün, o broşür kimin tarafından kaleme alınmıştır, meydana çıkar: Aaa, dört başı mâmur bir

Orgeneral Tural

toprak ağası tarafından.. Adam komünistliği öyle tarifle kendi ağalığının devamını savunmaktadır.

Peki, yüksek komutan? O nesinin savunmasını yapmaktadır da subayının gözünde bu paralele düşmüştür?

O, hiç bir şeyinin savunmasını yapmamaktadır, onun zaten hiç bir şeyi yoktur, o maaşıyla geçinen bir dürüst adamdır.

O, hadiselerin seviyesinin üstüne çıkamamanın, günlük politikanın içinde kalmış olmanın, oraya itilmiş bulunmanın cezasını çekmektedir.

Yazık değil mi? Ve böylece, kaş yapılmak istenilirken göz çıkarılmış olmuyor, komünistliğe karşı uyarına, tesirinden acaba çok kaybetmiyor mu?

minliler" ile "Yaylacılar", Demireli ötedenberi müşkül durumlara itmekteydi. CHP içindeki mücadele, bu çekişmenin basında büyük ölçüde işlenmesini engellemiş, ama çatlak kapanmamıştı. Yeminlilerin hedefi, kabineye ve Demirelin çevresine hâkim olmaktı. Bunun için de, yapılacak bir revizyonda kabineye girecek yeni Bakanların hepsinin kendilerinden olmasına gayret göstermekteydiler. Bu arada Yeminliler, Mehmet Turguttan sonra Demirelin iç kabinesinde yer alan Faruk Sükan ile Maliye Bakam Bilgehana da cephe almışlardı. İstedikleri, Başbakanın yakın adamlarının yerine kendi taraftarlarım geçirmek ve iktidarı tamamen ele almaktı. Yeminlilerin iyice açığa çıkan bu hedefleri ise ne Demirelin, ne de iç kabi--e üyelerinin işine geliyordu. Demirel, Yeminlilerin tam hâkimiyet kurduğu bir kabineye karşı Yaylacıların daha da yıkıcı bir muhalefete girişmelerinden ve Gruptaki çatlağın bir bölünme ile sonuçlanmasından, iç kabine üyeleri ise nüfuzlarının kaybından endişe ediyorlardı.

Bu noktada akla bir formül geldi: Bilgiçi kabineye almak ve denge kurmak... Bilgiçe ilk teklif, dolaylı olarak -bir akrabasına- Bilgehan ve Sükan tarafından yapıldı. Neticede, karşıkarşıya görüşmeler sonunda. Bilgiç teklifi kabul etti. Daha yüksek dağlara tırmanabileceğinden ümidi kesmiş, tamamile bitmişti. Hiç olmazsa şu dünyada bir Bakanlığın keyfini çıkarmadan gitmek istemiyordu. Revizyon sırasında Bilgiçle birlikte Bilgiç taraftarlarından Vedat Ali Özkan da kabineye Sağlık Bakam olarak girince, kabine içinde Yeminlilere karşı ve Yaylacılara yakın bir klik meydana gelmiş oldu. Bir zamanlar "Müfritler" diye adlandırılan hizbin başını çeken isimler, karışık serüvenler, entrikalar ve ayrılıklardan, sonra, bir müşterek düşman -"Yeminliler"- karşısında tekrar biraraya geliyorlardı.

Yeminliler ise revizyondan dolayı büyük hayal kırıklığına uğradılar. Kabineye giren 7 yeni Bakandan sadece ikisi, Hüsamettin Atabeyli ile Turgut Toker, kendilerindendi. Sonuç, umduklarının çok altında olmuştu. Onlar kabineye hakim olmak, Mehmet Turgutu ,Faruk Sükanı, Cihat Bilgehanı tasfiye etmek isterlerken, üstelik Bilgiç ile Özkan kabineye girmişler ve daha etkili duruma geçmişlerdi. Bu yüzden, İsmet Sezgin, Nuri Bayar, Nahit Menteşe gibi, Bakanlık bekleyen Yeminlilerin suratlarından düşen bin parça oluyor, hele Yaylacılar bu durumla alay edince daha da bozuluyorlardı.

Turgut Tokerin Köy İşleri Bakanlığına getirilişi Cevat Önderi çok üzdü. Çünkü kendisi, bu makama bayağı hazırlanmış, hattâ Bakanlık uğruna Demirelin sözünü dinlemiş, Mecliste zamanları bile savunmuştu!. Kuliste, olay hakkında bir espri dolaştı:

"— Ankara Belediye Başkan adayı seçiminde Cevat Önder Turgut Tokeri atlatmıştı, şimdi de Toker Öndere pabucu ters giydirdi.."

Radyo dinlerken..

Amerikada, Cumhurbaşkanı Sunay oradayken bizim Büyük Elçiliğimizin önünde bir bomba patladı ya.. Amerika, bu! Bin milletten bin çeşit adam var. Bomba da patlatırlar, kurşun da sıkarlar. Bunun ne dostluğu rencide edecek tarafı vardır, ne de kızılacak, alınacak yanı. Tabii, eğer insan çok alaturka değilse..

Radyo, haberleri verdi. Amerika Dışişleri Bakanı Dean Rusk, Amerikanın Ankara Büyük Elçisi hadiseden sonra koşup Büyük Elçiliğimize gelmişler, üzüntülerini belirtmişler. Amerikan gazeteleri bununla Amerikanın bir ilgisi bulunmadığını söylemişler.

İyi mi?

Radyonun verdiği bir başka haber. Bizim Dışişleri Bakanı Çağlayangil de "iç istihlâk" için bir demeç parlatmış. Diyor ki: "Bombanın bizim Büyük Elçiliğimize atılıp atılmadığı meçhuldür!"

Hoppala! O halde, ne işi vardı Rusk ile yanındakilerinin bizim Büyük Elçiliğimizde? Ne demeye amerikan gazeteleri o yazıları yazmışlardır? Deli midirler, bunlar?..

Ah, ah!. Şu, bizim milleti "enayi" sanmak hastalığı yok mu?

Ama, kim bilir, belki de haklıdırlar. Seçimlerde oyu kendilerinin aldığına bakıp içten içe, pek âlâ, böyle gülebilirler de..

1 Nisan şakası

Bir başka ilgi çekici tayin, Parlâmentonun en sessiz elemanlarından Ahmet Türkelin Ticaret Bakanlığına tayini oldu. Böylece, iş çevreleri de memnun edilmiş oluyordu. Yolsuzluklara izin vermemekle övünen genç Müftüoğlunu -ondan evvelki Macit Zeren gibi- iş çevreleri beğenmemişler ye "Bu genç çocuk, ticaretten anlamıyor" diye bir kulp takmışlardı. Eski bir tacir olan Türkeliyi Ticaret Bakanlığına getirmekle, "denge uzmanı" Demirel, iş çevrelerinin arzusunu da yerine getirmiş oluyordu.

Bu çok yönlü manevra -yani kabine değişikliği- memlekette "Kara Mehmedin takibi" kadar bile heyecan ve ilgi yaratmadı. 1967 Türkiyesinde meselâ bir Ethem Erdinçin Bayındırlık Bakanlığı sandalyasından inip bir Orhan Alpin binmesinin, Türkiyenin dağ gibi duran meselelerine "1 Nisan" şakasından -kabine 1 Nisanda açıklandı- fazla etki yapacağını beklemek fazla iyimserlik olacaktır.

Revizyonun AP'ye ne getireceği ise bu haftanın başında senatörlerin -CHP'deki Feyzioğlu ve Grup Yönetim Kurulları gibi- bayrağı çekmeleriyle belli olmuştur. AP'den hiç bir grup revizyonla memnun edilememiştir. Yeminliler infial içindedir. Yaylacılar ise, Bilgiçin kabineye girmesini şöyle karşılamışlardır:

"— Biz bir muhalefet grupuysak, içimizden biri Bakanlık kabul etti diye 70 tane, 80 tane adam, onun peşinden mi gidecektik yani! Bilgiççi diye tanınan arkadaşların tutumunda bir değişiklik olmıyacak, gerekli gördüğümüz noktada muhalefete eskisi kadar şiddetle devam edeceğiz. Hattâ, lâf aramızda, bir de sırtımızdaki kamburdan kurtulmuş olduk."

C. Başkanlığı

Çankayadan Beyaz Saraya

Başkent, yoğun bir yağmur karanlığı içindeydi. İnsanlar öfkeli ve tedirgindi. Aynı saatlerde, Esenboğa hava alanının neon lâmbalarıyla ay-

Cumhurbaşkanı Sunay Ankaradan ayrılıyor
Ver *elini Amerika!*

dınlatılmış geniş ve iyi döşeli şeref salonunda bir devir ve teslim konuşması cereyan ediyordu. Koyu renk elbiseler giymiş, seyrek ak saçlı, gözlüklü bir zat, yanıbaşında durmakta olan bir başka yaşlıca zata,

" —Türkiyeyi şu andan itibaren siz idare edeceksiniz. Güzel idare edin!" dedi.

Cevap, kısa ve kesindi:

"— Müsterih olun!."

Günlerden Pazardı. İki kişiden biri Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay. diğeri Cumhuriyet Senatosu Başkanı İbrahim Şevki Atasagundu.

Bu konuşmadan bir süre sonra. Cumhurbaşkanı Sunay, Tahran üzerinden gelen Boeing-707 tipi bir yolcu uçağı ile Amerikaya hareket etti.

Başkan Johnson'un davetlisi olarak 12 günlük bir ziyaret için Türkiyeden ayrılan Sunay, Esen boğa hava alanında düzenlenen ve protokolde "A tipi" olarak tanımlanan bir törenle uğurlandı. Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanları ile Başbakan Demirci, Bakanlar, Kuvvet Komutanları, kordiplomatik ve siyasî partilerden gelmiş temsilciler ile gazeteciler törende hazır bulundular. Hava alanına erken gelen Sunay ve eşi, doğruca şeref salonuna alınarak, uçağın kalkacağı vakte kadar burada dinlendiler ve uğurlayıcılarla sohbet ettiler.. Bir ara Sunay, karşı duvara dikkatle baktıktan sonra, sol kolunu hafifçe öne uzatıp,

"— 9.55.." dedi.

Bunun üzerine, hemen yanıbaşında bulunan Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangilin,

"— Hayır efendim, 54" dediği duyuldu.

Aynı anda, Başbakan Süleyman Demirci,

"— 56" diye söylendi.

Yapılan, zaman üstüne bir tartışmaydı. Ama, rakamlar yıllara ait değildi. Sunay sadece kol saatini ayarlamak istemişti.

Tören kısa, fakat hadiseli geçti. Bazı subaylar, İstiklâl Marşının söylendiği sırada resim çekmek isteyen bir gazete fotoğrafçısına engel olmak isteyince, gazetecilerle aynı subaylar arasında sert tartışmalar oldu. Tartışmalar Merkez Komutanı Tümgeneral Sabri Koçağın polis müdürlerinden birisine yaptığı bir ikazla daha da üst kademelere sıçradı ve özellikle törende bulunan yabancı misyon temsilcilerinin bu olayları dikkat ve hayretle izledikleri görüldü.

Ziyaret ve ticaret

Cumhurbaşkanı Sunay ve beraberindekileri Ameri kaya götürecek olan uçak saat 10,20'de havalandı. Uçakta, Sunaydan başka, Amerikanın resmî davetlisi olarak Bayan Sunay, Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil ve eşi, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri Cihat Alpan, Genel Kurmay Lojistik Dairesi Başkanı Korgeneral Muhsin Batur, Cumhurbaşkanının doktorluğunu yapan oğlu Atillâ Sunay, Cumhurbaşkanlığı Başyaveri Turgut Özbahadır. Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürü Galip Balkar, Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreter Yardımcısı Ilter Türkmen, Dışişleri Bakanlığı Batı Dairesi Genel Müdürü Melih Akbil ve Dışişleri Bakanlığı Protokol Genel Müdürü Şefik Fenmen bulunuyordu. Bunun yanında, ABD tarafından resmî davetli olarak kabul edilmeyen ve masrafları Türk Hükümeti tarafından karşılanan oniki kişi de aynı uçakta yer alıyorlardı. Bunlar üç milletvekili ile dört gazeteci ve bazı kimselerden ibaretti. Aslında bu son oniki kişinin de geziye katılmaları daha önce kararlaştırılmış ve durum ilgili amerikan makamlarına bildirilmişti ama, onların, ancak oniki kişilik bir heyeti misafir edebileceklerini bildirmeleri üzerine, bunların masrafını Türk Hükümeti yüklenmişti. -Her halde bizim Hükümet amerikan hükümetinden de zengin olduğu için...

Uçak İstanbula indiğinde, gazeteciler, Cumhurbaşkanı Sunayı- rahat bırakmadılar ve muhtelif sorular sordular. Bunlardan, ikili görüşmelerle ilgili bir soruya Sunayın verdiği cevap şöyleydi:

"— İkili anlaşmalarla ilgili görüşmeler devam ediyor. Boşluklar varsa, doldurulacaktır."

Bu, "boşluk doldurma" sözü üzerine gazeteciler gülümsemekten kendilerini alamadılar. Çünkü bu işin asıl uzmanı, o anda Ankaradaydı ve kimbilir hangi "türlü - çeşitli" işlerle uğraşıyordu.

Aynı gün, Türkiye saatiyle 18.30 da New York hava alanına inen türk heyeti, burada, ABD Cumhurbaşkanı adına protokol şefi Symington ve eşi tarafından karşılandı. Kısa bir dinlenmeden sonra Philadelphia'ya geçildi ve heyeti burada karşılayan da şehrin belediye başkanı oldu.

Esas karşılama töreni, ertesi gün, yani 3 Nisan Pazartesi günü yapıldı. Washington'a gelen Sunay ve beraberindekiler, hava alanından helikopterle alınarak Beyaz Saray Cumhurbaşkanlığı Parkına getirildiler. Burada Sunayı Başkan Johnson ve eşi ile diğer ilgili zevat karşıladı. Kısa. bir askerî törenden sonra her iki devlet başkam birer konuşma

yaparak, bu ziyaretin her iki memleket için olan önemini anlattılar.

Ancak, bu arada cereyan eden bir olay, Çağlayangilin "şaka, şaka" demesine rağmen, gezinin zevkini hayli kaçırdı. Olay şudur: Sunay ve maiyeti Washington'a varmadan önce, Türkiye saatiyle 11.30'da, Türkiye Büyük Elçilik binasının önünde, bir arabadan atıldığı tahmin edilen bir elbombası patladı. Diplomatik kaynaklar, polisin olayı tahkike başladığım bildirdilerse de, Amerika Dışişleri Bakanlığından olay hakkında herhangi bir yorum elde edilemedi. Tahminler bunun bir "Ermeni Marifeti" olduğu yolundadır.

Cumhurbaşkanı Sunayla Johnson arasındaki ilk resmî görüşme ise, aynı gün saat 17.00'de, Beyaz Sarayda yapıldı. Görüşmede Dışişleri Bakanları da hazır bulundular. İki saate yakın süren bu görüşmeden sonra Başkan Johnson ve eşi tarafından, Sunay ve eşi şerefine bir akşam yemeği verildi,

Sunay ve eşi, o akşam ve daha sonra, Washington'da kaldıkları sürece, buradaki Blair House köşkünde misafir edildiler. Bu köşk yıllardır, ABD'ni ziyaret eden yabancı devlet başkanlarını ağırlamak için kullanılmaktadır ve İnönü de orada kalmıştır.

Ertesi gün, "tanınmış amerikalı kişiler"le kahvaltı eden Sunay, saat 17.00'de, ikinci defa Beyaz Saraya giderek Başkan Johnson'la görüştü. Bu, yapılan ilk resmî görüşmenin devamı mahiyetindeydi. Programa göre Sunay, 6 Nisan günü, ABD'nin eski Cumhurbaşkanı Eisenhower ve 10 Nisan günü de Truman'la birer görüşme yapacaktır. Bu görüşmeler tamamen sohbet mahiyetinde olacaktır.

Hemen her sabah kahvaltısını, programa uyarak, "tanınmış amerikan kişiler"le eden Sunay ve beraberindekiler, birer turistik merkez olan Niagara Şelâlesi, Disneyland ile Yellewstone parkını da gezecekler ve bu parkın müdürü tarafından şereflerine verilen bir akşam yemeğinde bulunacaklardır.

Bu arada Sunaya, dört şehrin anahtarları armağan edilecek, fahri hemşehrilik ve fahri doktorluk ünvanları verilecektir.

Dilek ve temenni faslı

Sunay ve maiyetindekilerin Amerikada resmî ve gayriresmî temaslara devam ettikleri günlerde türk kamuoyu da bu ziyaretin türk - amerikan münasebetleri açısından Türkiyeye sağlıyacağı faydaları düşünmekteydi. Hernekadar program "turistik" bir görüşle hazırlanmış idiyse de, gezisin yine de "ciddi" bir amacı olmak gerekirdi. Gerçi yola çıkmadan önce, heyete katılacak zevat çeşitli toplantılar yapmış ve bir takım esaslar tesbit edilmişti ama, bunlar kamuoyuna sızmadığından, kimsenin kesin bir bilgisi yoktu. 31 Mart Cuma günü Çankayada Millî Güvenlik Kurulu ve 1 Nisan Cumartesi günü de tecrübeli diplomatlarla yapılan -ki bu toplantı da Çankayada Sunayın başkanlığında oldu- toplantılarda, herhalde, ziyaretle ilgili çok önemli konular görüşülmüş ve bir takım kararlar alınmıştı. Fakat toplantıya katılanlar dışında, bu konuda kimse birşey bilmiyordu. Ancak, türk - amerikan ilişkileri hakkında az-çok bilgisi olanlar, yapılacak görüşmelerde ele alınacak konular üzerinde tahmin yürütebilmektedirler. Bu çevrelere göre en önemli konu, Kıbrıs meselesidir. Her ne şekilde olursa olsun, bu meseleyi halletmek isteyen Johnson'un, konuyla ilgili olarak Sunay ve diğer türk yetkililerine bazı tavsiyelerde bulunacağı ve belki de yeni teklifler öne süreceği sanılmaktadır. Yine aynı çevrelere göre bu, bizim de tuttuğumuz birinci Acheson plânı olabilir. Ancak yunanlılar bu plâna asla yatmamaktadırlar.

Üzerinde mutlaka durulacak olan ikinci önemli mesele ise, Amerikanın Türkiyeye yapmakta olduğu askerî ve iktisadi yardımdır. Muhtemelen, bunun artırılması istenecek ve bu isteği haklı gösterecek gerekçeler ileri sürülecektir.

Kıbrıs sorunuyla beraber, herhalde, türk - yunan ilişkileri üzerinde de durulacak ve NATO içinde müttefik durumunda olan bu iki devletin birbirleriyle iyi geçinmeleri ABD yetkililerince "temenni" edilecektir.

Ayrıca, türk - amerikan siyasi ilişkileri ile ikili anlaşmaların da müzakere konusu olabileceği söylenmektedir. Bu arada, hazır, Amerikaya kadar gitmişken, Çağlayangilin, kaybolduğu AP Hükümetince resmen açıklanan 24 ikili anlaşmanın metinlerini de bulup getireceği umut edilmektedir.

Fakat, seyahati izleyen "bilgili kimseler"in inancı, olağanüstü önemde neticelerin ancak olağanüstü haller mevcut bulunduğu zaman alındığı, bugün ise Türkiye ile Amerika arasında böyle bir halin olmadığı, bütün işlerin zaten "ilgili daireler arasında" görüşüldüğü, onun için Sunayla yanındakilerin, olsa olsa sadece Amerikada bir "hoş vakit" geçirecekleri merkezindedir' ki, ziyaretin en doğru teşhisi de bundan ibarettir.

Hamamda şarkı

Tra.. la., la., la..
"Sekizler" Bedîî Faiğin gazetesine derler ki: İzmirde halkın ve partililerin sıcak ilgisi göz yaşartacak şekildeydi,.
Tra.. la., la., la..
Bedîî Faiğin gazetesine Avni Doğanla Tahsin Banguoğlu ve Yakup Kadri Bilmemneoğtu da böyle derlerdi.
Tra.. la., la., la..
Coşkun Kırca Bedîî Faiğin gazetesine der ki: Sekizlerle birlikte hareket etmekle, siyasî hayatımın en iftihar verici işini yaptığım inancındayım..
Eyvah, "en iftihar verici iş" buysa, kıyas edin öteki marifetlerini..
Tra.. la., la., la..
Aslında, Kurultayda C.H.P.' liler bütün Çerkez Ethem şürekâsının kuyruğuna tenekeyi bağlayacaklardır.
Tra.. la., ta., la..
Ama bunlar o tenekeyi na sıl da hak ettiler!
Tra.. la., la., la..
Tra.. la., la., la..

C.H.P.

"İzmirin içinde vurdular..."

8'lerin İzmir gezisini organize edenlerden Mustafa Uyar, yanındaki Hukuk rozetli gençle Meclis kulisinde bu haftanın başında, "İzmir Macerası"ndan sonra konuşuyordu. Bir gazeteci, yanlarına yaklaştı ve

"— Mustafa bey, Feyzioğlu ve diğer arkadaşlarınız neredeler?" diye sordu.

Uyar,

"— Hepsi Egeden ayrıldılar" dedi.

Gazeteci biraz şaşırmıştı: Hani, "İzmirin ilçelerini de gezecekler"di?

Uyarın buna verdiği cevap, aynı zamanda ÇEP'in "İzmir taarruzu" nun sonucunu da göstermekteydi:

"— Ondan vazgeçildi.."

Oysa 8'lerin İzmir gezisinin programı hazırlanırken ilçelere gidilmesi ve oralarda da gövde gösterisi yapılması kararlaştırılmıştı. İzmirin içinde başlarına gelenler, kendilerine yeterli derecede fikir vermiş olacak ki, taarruzdan vazgeçip, "ric'at"te karar kılınmıştı. Aksi halde, anlamışlardı ki, "denize dökülecekler"di...

8'lerin İzmir gezisine yedi kişi katıldı. Son Parti Meclisinde ortalarda hayalet gibi dolaşan, oylamaların çoğuna aşağı katta işi varmış gibi bir eda île katılmayan Coşkun Kırca ise bu defa da "hasta" idi!

Kırcasız adlarıyla "7'ler", Cumartesi akşamı İzmire hareket ederken büyük bir uğurlama ümid ediyorlardı. Bu, nedense mümkün olmadı. Uğurlamaya sayılı kimse geldi. Bu hüzünlü uğurlamada 7'lere İstasyondan el sallıyanlar Ahmet Üstün, Şevket Köksal, Muammer Obuz, Metin Cizreli, İbrahim Aysoy, Necip Seyhan ve Sakıp Hatunoğludan ibaretti.

Ertesi sabah İzmirde, Basmahane garında karşılama eğlenceli oldu. Garda, -sahiden- 300 kişiyi bulan bir topluluk vardı ve bunlar -sahiden- 7'leri karşılamağa gelmişlerdi. Ne var ki bu topluluk, pek yabancı, pek garip bir hal içindeydi. Nerede ve kimi alkışlamak gerektiğini dahi ancak uyarma ile anlıyabiliyordu.

Hani bize alkış?

Trenden güleç yüzlü, açık renk pardesülü, gözlüklü bir adam indi. Topluluk, inen adama öylece, boş gözlerle baktı. Arif Ertunga ile Mustafa Uyar, karşılayıcı topluluğa telâşla haber verdiler:

"— Bu inen, Turhan 'Feyzioğludur!"

O zaman büyük bir alkış ve şamata koptu, "yaşa", "Varol," "babamız" **sesleri** yükseldi. **Sonra** esmer, saçları dökük, **şişmanlamağa** yüztutmuş biri indi. **Topluluk** ilkin, ona da öylece baktı. **Ertunga,**

"— **Bu** da Emin Paksüttür" dedi. Topluluk yine harekete geldi ve alkışladı. 7'ler böylece takdim edilip alkışlandıktan -düşününüz, alkışçılar güya CHP'lilerdi!- ve gövde gösterisinin ilk bölümü böylece **ikmal** edildikten sonra, -nedense **İzmir İl** Başkanlığına haber verilmeyen programa dikkatle uyularak, CHP İl binasına gidildi. Burada 7'ler ve onları panayır havası içinde izleyen hınk deyici topluluk, kapalı bir kapı ile karşılaştılar, -İl Başkanlığına haber verilseydi buraya AP'lilerî ve TİP'lileri de kabul eden Başkanlık ÇEP mensuplarını neden misafir etmeyecekti ki?.- Bu arada gövde gösterisini izleyen gazeteciler, topluluk arasındaki AP'lileri ve hattâ AP'li muhtarları teşhiste güçlük çekmediler ve eğlenceli anlar yaşadılar.

Kapalı kapının karşısında Feyzioğlu, tragedya oyuncularını hatırlatan bir eda ile bir tirada başladı ve,

"— Parti binasını kapadılar, vatandaşın kalbi bize yeter" dedi. -Feyzioğlunun bu teminatına rağmen öğle yemeğinde ve gece ziyafette yürek ızgara yiyenler de oldu-.

Daha sonra programda, bazı iş adamları tarafından kiralanmış ilan "Eşrefpaşa Evlendirme salonunda toplantı" yer alıyordu. Bu oplantı gerçekten bir gövde, hattâ yumruk gösterisi oldu.

Toplantıyı izleyenler arasında Milliyetçi Öğretmenler Derneği ile Komünizmle Mücadele Derneği üyeleri, İmam - Hatip Okulu öğrencileri, AP'liler ve Feyzioğluna soru sormak için salona küçük bir grup halinde gelmiş olan genç CHP'liler dikkati çekiyordu.

Bir AP kongresini hem kadro, hem de konuşmalar bakımından çok andıran toplantıda konuşan 7'ler, Genel Başkan İnönüye, Ecevite ve, bermûtad, bir takım meçhul şöhretlere çattılar, CHP'yi sola açılmaktan koruyacaklarına dair temi-

Ya Gruplar?

Şu anda her halde herkes, bu C.H.P. nasıl, ne antika bir partidir diye merak etmektedir. Bir partinin sekiz mensubu, hiç fütur duymadan, üstelik üzerlerinde "Meclis Grupu Başkan Vekili" veya "Senato Grupu Başkan Vekili" gibi sıfatlar da taşıyarak karşı partililerle birlikte bu partiyi azamî nisbette tahrip için yollara düşecekler ve kendilerine o partinin kapısı gösterilmeyecek! Bu, kolay görülür bir' yana, kolay düşünülebilir bir husus değildir. Çerkez Ethemle arkadaşlarının, Kurultaya kadar C.H.P.'ye ne kadar fenalık yapabilirlerse -giderayak..- şimdi onu yapmaya çalıştıktan en kör gözlerin dahi farkedebileceği bir gerçektir. Eğer bir partinin tüzüğü böyle hallerde Çerkez Ethemleri parti saflarının dışına atmaya yetmiyorsa ya o partide Allahlık bir taraf vardır, ya da o tüzükte..

Fakat bundan da evvel, sadece CH.P.'lilerin değil, bütün halkın hayret nazarları C.H.P.'nin Parlâmentodaki Gruplarındadtr. Ege macerasından sonra da eğer bu Gruplar başlarında o Çerkez Ethemleri tutarlar ve onları düşünmezlerse insan ister istemez "Bu CH.P. de Parlâmentoya, temsilci diye amma kimseleri sokmuş.." diyecektir. Hıyanetin tam içinde bulunsalar da bazı tüzük güçlüklerinim bir partiyi Çerkez Ethemlerden kurtulmaktan alakoyması bile anlaşılabilir de iki mümtaz heyetin, memleketin kaderinde söz sahibi iki heyetin, bir memleketin parlâmentosunda en büyük iki partiden birini temsil eden iki heyetin hâlâ hareketsiz kalması o heyetin itibarım partililer ve halk önünde iki paralık etmeye yeter. Feyzioğlunu ve Meleni ve Alpaslan nam zatı kendilerine başkan seçen heyetler -daha doğrusu başkan vekili- her halde bunlara "ne isterlerse yapabilirler" yetkisini vermemiştir ve bardak daha dolmadı sananların bile İzmir macerasından sonra kendilerini böyle avutabilmek imkânı kalmamıştır.

Gözler ibretli C.H.P.'nin Parlâmento Gruplarına çevriktir ve bunlar her halde, Kurultaydan önce görevlerini yaparak hadiselerin seviyesinde kalmayı ve Kurultaya yüzakıyla gitmeyi başaracaklardır.

nat vererek, bilhassa iş çevrelerinin yüreğine su serptiler.

Yumruklu gövde gösterisi

Feyzioğlu, konuşmasında, toplantıyı çok sayıda üye, yahut sempatizanı ile şereflendirmiş olan iktidar partisine selâm sarkıtmayı ihmal etmedi ve toplantıya katılanlara minnettarlığını ifade ederek,

"— Adalet Partililer bile bana, bizim partililerimiz kadar sövmediler" dedi.

Salondaki çoğunluk, İnönü düşmanlığı üzerine bina edilen seçim kampanyalarım hatırlıyarak "yaşşa!"yı bastı. Toplantıyı izleyen CHP'li gençlerin sinirleri manzara karşısında ister istemez geriliyordu. Süreyya Koç konuşurken "Demagoji yapma!" diye seslenen bu gençler, Turhan Feyzioğluna "Türkiyeden de bahset, Türkiyenin gerçeklerini anlat!" diye bağırdılar. Gençlerin sorularına cevap vereceğini ifade eden Feyzioğlu, soruların çoğuna cevap vermeden konuşmasını bitirince, soru sahipleri durumu hatırlattılar.

Parlak toplantının eriştiği bu en parlak nokta, Emniyet kuvvetlerinin yardımıyla tescil edildi.

Ege taarruzu, geçe, iş adamlarının kesesinden düzenlenen "herkese açık" ziyafetle sona erdi ve 7'ler, İzmirin ilçelerine geziden vazgeçerek, apar-topar Ankaraya döndüler.

Arabuluculuğun sonu :

Ege taarruzu öncesinde Ankarada bazı iyimserler, arabuluculuk için bir teşebbüs daha denemişlerdir. Kendi kendilerine "Galo Plaza Ekibi" adını takan, ama daha ziyade "Barış Gönüllüleri" diye adlandırılan bu iyimserler, formül olarak, Grup Yönetim Kurullarını toptan istifa ettirterek, Kurultay öncesinde bir yumuşama sağlamayı ummuşlardır. Geçen haftanın ortasında, Grup Yönetim Kurulları ortak toplantısında bu Barış Gönüllülerinden Cemal Yıldırım ile Ekrem Özden bunu teklif etmişlerdir. Bu teklif karşısında Feyzioğludan da. sert tepki gösteren, İzmirde CHP'li gençlerin dövülmesinden sonra "Bu münakaşalar buralara kadar gelmemeliydi" diye pişmanlık gösterisi yapan Ferit Melen olmuştur.

Bu son teşebbüsten sonra, arabuluculuk çalışmalarına' epey bir süre katılmış olan Orhan Erkanlı, ümidini kestiğini ifade ederek,

"— Bütün uzlaştırma imkânları tükendi. Hepsini denedik. Artık tek çare, ihraçtır" diye konuşmuştur.

Barış Gönüllüleri arabulma için çabalarlarken, ÇEP'ciler, Kurultay öncesi için kararlaştırdıkları programa devam etmişler, İzmir gezisinden başka bir de Grupta manevra hazırlamışlardır. Manevra konusu olarak, münhasıran, "Ulusun yayını" seçilmiş ve bu konuda şikâyetleri toplayan bir önerge hazırlanarak, imza için dolaştırılmış---- Bu önergeyi 22 Grup Yönetim Kurulu üyesi ve bir takım senatör ve milletvekili imzalamıştır. İmza sayısı 60'ı bulmadığı halde, AP'li gazetelere, "79 imzalı bir önergenin ilk Grup toplantısında görüşüleceği" haber verilmiştir. Feyzioğlu, imza toplayanlara,

"— İmza sayısını artırın. Bu, çok önemli" demiştir.

Ulus konusunda çok, fakat çeşitli şikâyet mevcut olusundan yararlanarak, kendilerinin fazla taraftara sahip oldukları havasını yaratmak isteyen ÇEP'ciler, meseleyi aktüel hale getirmek için Ulus Yönetim Kurulunda da bir çıkış yapmışlar ve yaptıkları konuşmayı dünyevîlerin gazetesine ulaştırmışlardır. Bu manevradan umulan sonuç, Grupta bir mücadele daha açarak, kendilerine angaje olanların sayısını yüksek göstermek ve Kurultaya bir gövde gösterisi ile gitmektir.

Ama gelişmeler hiç de öyle görünmemektedir. Gruplar, Teşkilâtla çatışma vaziyetinde olmanın, ilk seçimlerde ancak iki başka Grupun Parlâmentoya gelmesiyle ve itibar düşmesiyle sonuçlanacağını anlamışlardır. Üstelik Teşkilât, gün geçtikçe, isyancılara daha da kızmaktadır. Ecevit, başarılı gezileri? ne devam ederken, artık, "İhraç!", "İhraç!" diye bağıranlar tarafından karşılanmaktadır.

Bir zamanlar 761ar arasında olan Mustafa Kemal Çilesiz, bu haftanın başında, Ecevitin gezilerinin gördüğü ilgiyi anlatırken,

"— Yahu, biz eskiden araba bulur, rica ile adam toplardık. Şimdi millet, Ecevitin yoluna kendiliğinden koşuyor. Ortanın Solunu öyle bir benimsemişler ki, İsmet Paşa vazgeçse, bu Teşkilât vazgeçmez artık..." demiştir.

Tıpkı bunun gibi, bir başka CHP Meclis Grupu üyesinin de, açığa vurulmuş kanaati şudur:

" —Arkadaşlarımız Ulustan memnun değiller. Hakları var.. Ama, Turhan Feyzioğlundan memnunlar mı? Bin defa daha az memnun olmaları lâzım. Ulus kim, Feyzioğlu kim? Ulus bir gazete, en sonda.. Partinin "resmî organ"ı olsa bile.. Ama Feyzioğlunu, Partiyi yıkmak için Don Kişot kesilmiş bu adamı bu Grup hâlâ kendi Başkan Vekili diye tutarsa, bizim Ulustan şikâyetimiz bir mâna ifade eder mi ve en önemlisi bu teşkilât bizi, temsilcisi diye tutar mı? Evvelâ şu belâları biç olmazsa bizim temsilciliğimizden atalım, sonra oturup serinkanlılıkla ciddi meselelerimizi konuşalım.."

CHP Genel Sekreteri, yağmur altında halkla beraber
İşte, 8'leri kızdıran tablo!

Bir Görüş

İKİ ÖRNEK

Galip KARDAM

Memleketimizde "sağ" ve "sol" sözleri o kadar rastgele, o kadar bilinç dışı ve o kadar ezbere kullanılmaya başlandı ki, insanın, şaşırmamak için, nerdeyse omuzlarına soğan ve sarımsak asacağı geliyor. Bu şaşkınlığı belki biraz giderir umuduyla bu işin geçmişine iyice bakıp yönlerimizi anlamak zamam gelmiş ve hattâ geçmeğe başlamış gibi geliyor bana.

Bu amaçla, şu "sol" denilen yönün önce kaynağına gidip oradan başlayalım ki, yatağını şaşırmış veya tümden değiştirmiş akımlardan incelememizi koruyabilelim.

Bilindiği gibi, bu "sol"un kaynağı Karl Marx'ın "Das Kapital" -Sermaye- isimli eserinden gelmektedir ve bu yüzdendir ki solculuğa "marksizm" de denilmektedir. Öyle ise her şeyden önce Kari Mara'ın, bu eserinde ne demiş olduğuna bakalım:

XIX. yüzyılın ikinci yarısı içinde yazdığı bu eserinde Karl Marx, özet olarak, o dönem içinde birden gelişmiş olan endüstrinin doğurmuş olduğu sosyal şartlar değişmeden sürüp gidecek olursa sermaye ile emekçi sınıf arasındaki uçurumun gittikçe genişleyeceğini ve artık köprülenemez bir duruma geleceğini, bu dayanılmaz şartlar altında daha çok ezilen emekçi sınıfın ise önünde sonunda isyan edip, sermayeyi bu aşılamaz uçurumun içine yuvarlıyacağını ve kendi yönetimini kurup, kapitalist düzeni baştanbaşa deriştireceğini ileri sürmüştür.

Şurası da hatırda tutulmalıdır ki. Karl Marx. rastgele bir insan değil, o dönemin en ileri gelen, en hatırı sayılır düşünürlerinden, ekonomistlerinden, filozoflarından ve toplum bilginlerinden biridir. Bundan dolayıdır ki, Marx'ın önemini ve görüşlerindeki gerçekçiliği çok iyi bilen ve kabul eden kollegleri, onun "Das Kapital" adlı eserini ciddiye alıp incelemişler ve genel olarak, Marx'ın bu öngörüsünün tamamen haklı ve yerinde olduğu ve eğer gerekli önleyici tedbirler alınmazsa, bu öngörünün gerçekleşmesinin kaçınılmaz bir sonuç olacağı kanısına varmışlardır.

Bu kanı üzerine bu düşünürler, toplumların ya--antılarını ve şartlarını etkileyebilecek güçteki aydınlan, ileri görüşlü sermaye ve iş adamlarını ve bu gibi tedbirlerin neler olması gerektiğini bilen yasacılarla toplum bilginlerini biraraya getirip, konuyu enine boyuna inceledikten sonra, sayın Bülent Ecevitin Çalışma Bakanlığı sırasında çıkarmış olduğu ve bu yüzden de kendisine bilinçsiz çevrelerce "komünist" denilmesine sebep olan yasalardan çok daha geniş kapsamlı, emekçilere çok daha büyük haklar tanıyan yasalar hazırlayıp, bunları o günlerden itibaren uygulamaya başlamışlardır.

Peki, bu batılı düşünürler, sermaye ve iş adamları, yasa ve toplum bilginleri bunu yapmayı neden zorunlu görmüşlerdir? Bu sorunun karşılığı hem çok basit, hem de çok derin ve geniş anlamlıdır. Bu zorunluluk, bu bilinçli ve aydın insanların, bu gibi yasaları ve düzenleri uygulamazlarsa Karl Marx'ın öngörüsünün gerçekleşeceğini ve bunun sonucu olarak da hem kendilerinin, hem toplumun, hem de emekçilerin onarılmasına imkân olmayan büyük felâketler içine düşeceklerini görüp anlamış olmalarından doğmuştur Ve bu yasaların uygulanması yüzünden de sermaye ile emekçiler arasındaki uçurum, Karl Marx'ın öngörüsünün tam tersine, gittikçe genişleyecek yerde daralmış ve bugün artık bu iki grupun el sıkışabileceği kadar dar ve belirli belirsiz bir hendek durumuna gelmiştir.

Şimdi, bu ilk örneği göz önünde tutarak aynı döneme rastlayan ikinci bir örneğe bakalım:

Karl Marx'ın öngörüsünün haklı ve yerinde olduğuna şüphe bırakmayan Batıdaki o dönemin şartları, aynı endüstri devrimine girmiş olan Çarlık Rusyasında da hüküm sürmekteydi. Oysa ki Çarlık Rusyası, Batının bu aydın ve ileri görüşlü tutumu yerine Doğunun alışılagelinmiş bilinçsiz ve dar görüşlü tutumuna saplanmış, endüstri devriminin yarattığı son derece kötü sosyal şartlan onaracak olumlu tedbirlere başvuracak yerde, baskı ve zulüm yolunu tercih edip, sürgün, hapis ve çeşitli işkencelerle ölüm saçarak, emekçilerin bütün onarım çabalarını bastırmanın çıkar yol olduğuna inanmıştır. Bu tutumun sonucu olarak da Karl Marx'ın öngörmüş olduğu proleter isyanı, gelişmiş Batı ülkeleri yerine, tam tersine, gelişmemiş Doğu ülkelerinde patlak vermiş ve insanların özgür ve mutlu yaşamalarını arzulamaktan başka suçu olmayan Karl Marx'ın tasavvur edemiyeceği bir baskı rejiminin kurulmasına sebep olmuştur. Bugün Sovyet Rusyanın kendi vatandaştan için sağlamağa başladığı nisbeten daha özgür ve daha mutlu yaşantı şartlan da bu ilk baskıların hafiflemesi ve normal bir sosyal hayata yönelinmesi sayesinde elde edilmiş ve edilmektedir.

Yukarıda kısaca belirtilmiş olan bu iki örnek karşısında memleketimizin ve vatandaşlarımızın bugünkü sosyal ve ekonomik şartlarını ve durumlarını derin derin ve namuslu, vatansever insanlara yakışır şekilde düşünmemiz gerekir kanısındayım.

Tamı, insanlara, baş denilen uzvu, sırf, şapkaları enselerine düşmesin diye vermiş değildir. Bu uzvun içini kullanmayanların veyahut kullandıkları zaman çıkan sonuçlan uygulamak istemiyenlerin mutlaka ve kaçınılmaz şekilde felâkete uğramış olduklarını bütün insanlık tarihi ve özellikle bizim kendi en yakın tarihimiz apaçık göstermektedir.

Bu yüzdendir ki, tarihin gözlerimiz önüne sermiş olduğu yukarıdaki iki örneğe bakıp, bunlardan gerekli dersleri almamız gerekir. Bilinçsiz, dar görüşlü doğulu tutum yerine bilinçli ve uzak görüşlü batılı tutumun tek kurtuluş çaremiz olduğunu bizlere durmadan söylemiş ve göstermiş olan Atatürkün yolundan ayrılmamamız ve aydınlık yarınlara bizleri eriştirebilecek tek yolun bu yol olduğunu kabul etmemiz şarttır.

Hele şu son günlerde durmadan sözü edilen "temel hak ve hürriyetler" kanun tasarılarının yaygın bulutlan arasından sıyrılıp, böyle bir şarta daha da sıkı sarılmamız gerektiği ise artık, görünen köye kılavuz aramamızı son derece saçma kılacak niteliktedir.

Örnekler meydandadır. Tarih bizlere bağıra bağıra seslenmektedir. Gerçeklere ve bilimin sesine kulaklarımızı tıkayıp mahvolmak veya kulak kabartıp adam olmak, seçeceğimiz iki yoldan biridir.

Başka da yol yoktur ve olamaz!

Teklifi değil, düşünülmemesi gereken bir iftira

Şinasi OSMA

AP. İzmir Milletvekili

Merhum başvekil Adnan Menderes'in idamının, taammüllere aykırı olarak güpügündüz yapılması, bir tatil günü olduğu halde bir olup bittiye getirilmesinin büyük bir suçun olduğunu, hadiselerle ortaya koymam, millet ve tarih önünde gün ışığına çıkarmam suçluları telâşa düşürmüş bu sebeplede bazı MBK. cıların bana ve çok muhterem bir ölüye (GÜMÜŞPALA'ya) iftira etmelerine sebep olmuştur. Bu gün, bu tarihi olayın, yaşayan canlı şahitlerinden birisi olarak meseleyi aynen umumi efkâra arzı bir vazife ve vicdan borcu saymaktayım.

Merhum Başvekil Sayın Adnan MENDERES'in idam infazının büsbütün durdurulması için AP. olarak merhum ve Sayın Devlet Başkanına son müracaatımız 17.9. 1961 günü olmuştur. Bu maksatla sabahleyin bizzat partiden Çankaya köşküne, Başyaverliğe, telefon ettim. Telefonda Sayın Devlet Başkanını ziyaret etmek istediğimizi, maksadımızın kendilerince malûm bulunduğunu arzettim. Kısa bir müddet sonra gelen cevapta, Devlet Başkanının çok rahatsız olduğu, doktorların kat'î istirahat tavsiye ettikleri, binaneleyh arzu ettiğimiz görüşmeyi kendisi adına Devlet Bakanı Sayın Sıtkı ULAY'la yapabileceğimiz belirtiliyordu. Bu haber üzerine telefonla Sıtkı ULAY Paşayı aradık ve aldığımız randevuya göre Gençlik parkı karşısındaki evine (Evkaf Apartmanlarındaki) gittik. Sıtkı Ulay paşa bizi nezaketle kabul etti ve kendisiyle mevzuu bir süre görüştük. İstirhamımızın özet olarak, merhum Başvekil Adnan Menderes'in infazının durdurulması, gerekiyorsa bu maksat için bir doktor raporunun alınması merkezindeydi.

Sıtkı ULAY Paşa bize derhal Millî Birlik Komitesini toplayarak teklifimizi müzakere edeceklerim ve öğleden sonra Başbakanlıkta buluşacağımızı bildirdi. Hakikaten dedeği gibi yaptı ve öğleden sonra Başbakanlıkta buluştuk. Toplantıya MBK. adına Sıtkı ULAY Paşa, Alb.Refet Aksoyoğlu, Yarbay Suphi Karaman, AP. adına da merhum GÜMÜŞPALA ile ben katılmıştık.

Toplantıda MBK. heyetine sabahleyin Sıtkı paşaya yaptığımız teklifi tekrarladık (Merhum Başvekil Adnan MENDERES'in idam infazının durdurulması ve gerekiyorsa bir doktor raporunun alınması) Bu arada birçok konuşmalar da ceryan etti, ancak merhum Başvekil Adnan MENDERES'in başka türlü ifnası konuşulmadı. Gine bu arada ben, Milletin büyük çoğunluğunun bu teklifimizin tahakkukunu beklediğini, eğer bu tahakkuk ederse milletin kendilerine karşı duyduğu nefretin azalacağını, esasen bunun aksine bir hareketten kendilerine bir fayda sağlanamıyacağını, ilerde yalnız kendileri değil çoluk ve çocuklarının dahi lânetlenmekten kurtulacağını anlatmaya çalıştım. İdam infazında israr edilmesi halinde memlekette büyük bir huzursuzluğun meydana geleceğini, belkide bazı nahoş hadiselerin doğacağım sebepleriyle belirtmeye gayret ettim. Nevama kendilerine yalvararak bu işten vazgeçirmeye çalıştım.

Bugün dahi çok iyi hatırlıyorumki, bu konuşmalar sırasında bazı üyeler dışarı çıkıp tekrar içeri giriyorlardı. Bunlardan bir tanesinde Alb. Refet AKSOYOĞLU içeri girerek "galiba beyhude konuşuyoruz. Çünkü infaz vaki olmuş" dedi. Buhaber bizim üzerimizde bir şok tesiri yaptı. Ve büyük bir teessüre kapıldık. Bizim bu halimizi gören Sıtkı ULAY Paşa, bu halle gazetecilerin karşısına çıkmamızı muvafık görmedi ve bizi Başbakanlığın arka kapısından kimseye görünmeden çıkardılar.

Yine çok iyi hatırlıyorumki, bu sırada saat 17 ye yaklaşmaktaydı. Başbakanlıktan ayrılıp partiye geldiğimiz zaman Devlet radyosu merhum Baştekil Adnan MENDERES'in idam infazının yerine getirildiğini ilân ediyordu.

Bütün bu söylediklerim, o günlerde basında parça parça intişar etmiştir. Gazete koleksiyonlarını tetkik edenler dediklerimin tamamen doğru olduğunu göreceklerdir. Yine bu koleksiyonları inceliyecek olanlar partimizin yayınladığı Resmî bir beyannamede infazın durdurulması yolunda yaptığımız şefaat müracaatlarının yer aldığını tesbit edeceklerdir. Binanaleyh, bugün memlekete yaptığı hizmetlerle tarihe mal olmuş muhterem bir ölünün

arkasından konuşmak ve söylemediği şeyleri söyledi diye efkârıumumiye yaymaya çalışmak kanaatimce, ne vicdan ölçülerine ve ne de insanlığa sığar.
Eğer merhum GÜMÜŞPALA'nın şahsında Adalet Partisi yöneticilerinin küçük düşürülmesi düşünülüyorsa, aldanıyorlar. Çünkü, bu asil millet kendisine hizmet edenlerle kendisini aldatanları artık, çok iyi teftik edecek bir duruma gelmiştir. Ve maziden aldığı derslerle, anasının ak sütü gibi helâl oylarıyle seçtiği ve iş başına getirdiği insanları korumağa kararlıdır. Bu münasebetle şu hususları da belirtmek isterimki, eğer böyle bir teklif yapılmış olsaydı, bunun efkârı umumiyeye açıklanması bugüne kadar saklanmazdı. Daha GÜMÜŞPALA hayattayken ortaya atılırdı. Bunun delillerini şöyle sıralamak mümkündür:

1 — 1961 Seçimlerine tekaddüm eden günlerde, seçimin CHP. lehine, AP. aleyhine tecelli etmesini isteyen ve bu maksatla büyük gayretler sarfeden bazı MBK. cılar, gizli protokol diye ortaya koydukları ve radyolarla ilân ettikleri yuvarlak masa zaptı gibi bu görüşmeyi de açıklarlarda.

2 — Yine o sırada ve ondan sonra çeşitli vesilelerle merhum Başvekil Sayın Adnan MENDERES'in idam infazının durdurulması yolunda Sayın Devlet Başkanına ve MBK. ya yaptığımız müracaatlar hakkında verdiğimiz resmî beyanlar karşısında bizimle bu müzakereyi, yapan Milli Birlik Komitesi üyeleri bugün iddia ettikleri konuşmayı ortaya koyarlardı.

3 — Eğer böyle alçakça bir teklif yapılmış olsaydı, bu meselenin bir numaralı savunucusu ve sorumlusu merhum GÜMÜŞPALA hayattayken mesele ortaya atılır, arkasından mesnetsiz İddialarla pala sallanmazdı.

4 — Netice olarak, bütün bunlardan başka, bu mesnetsiz iddialarda bulunanlar eğer kendilerine güveniyorlarsa (halen hayatta yaşayan bu toplantıyı yapmış fertler olarak onlar üç ben tek kişiyim) Milletin karşısına çıkalım, iddialarımızı ve delillerimizi ortaya koyalım, meseleyi milletin reyine (referandumuna) sunalım. Eğer millet onlara inanırsa ben hem millet vekilliğinden ve nemde siyasî hayattan çekileceğim. Yok, millet bana inanır, kıyma makinalarının mucitlerinin iddialarını tasvip etmesse onlar, milletin arzusu hilâfına ellerine geçirdikleri temelli senatörlükten istifa ederlerini? HODRÎ MEYDAN.

NOT: 20.3.1967 tarihli AKİS dergisinde çıkan yazıda emekli Alb. Refet Aksoyoğlu'na izafe edilen GÜMÜŞPALA'ya karşı yaptığı hitap tamamen hayal mahsulü ve uydurmadır. Çünkü ogün bir telâş içinde dışarı çıkıp içeri girmekten başka birşey yapmayan Refet AKSOYOĞLU konuşmaları bile lâyıkıyle takip edememiştir. Ayrıca şunu da ilâve etmek isterimki. mevkî ve sıfatları ne olursa olsun haddini bilmeden konuşmak isteyenlere, askeri hayatta olduğu gibi emekli olduktan sonrada, fırsat vermiş ve müsamaha etmiş değiliz. Buna cüret edenler her devirde ve her zaman hak ettikleri cevabı almışlardır. Bunun ispatı, o zaman bazı milli birlik komitesi üyeleriyle yaptığım konuşmalarda bulunan veya bu konuşmaları dinleyen şu aşağıdaki isimleri yazılı muteber zevatı şahit olarak gösterebilirim.

1— Eski İstanbul Milletvekili Tahsin DEMİRAY.

2— Eski Konya Milletvekili Cahit YILMAZ.

3— Eski Bursa Milletvekili Cevdet PERİN.

4— Halen İstanbul Milletvekili Nurettin BULAK.

5— Halen İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı TEKİNEL.

6— Halen Samsun Milletvekili Kâmuran EVLİYAOĞLU.

Turizm

Nisan balığı

Birleşmiş Milletler Teşkilâtına bağlı iktisadi ve Sosyal Komisyonun aldığı bir kararla, 1967 yılı, "dünya turizm yılı" olarak ilân edilmişti. Yeryüzündeki küçük-büyük bütün ülkeler, kendi imkânlarının sınırları içinde çaba göstererek, 1967 turizm yılının başarılı geçmesine çalışmaktadırlar. Turizme kalkınmanın bir manivelası gibi bakanların kabarık bir sayıya ulaştığı Türkiye de, elbette ki bu akımın dışında kalamazdı. Esasen Nisan ayıran birinci gününü turizm mevsiminin başlangıcı kabul etmenin geleneksel hale geldiği Türkiyede, bu vesile ile törenler düzenlenip, dikkatlerin turizme ve turizm dâvasına çekilmesi gerekirdi.

Bu amaçla, 1 Nisan 1967 Cumartesi günü Başkentte, Türk Standartları Enstitüsünün ültra - modern salonlarında, oldukça parlak bir törenle işe girişilmesi plânlanmıştı. Hazırlanan şatafatlı programa göre, 1967 yılı turizm mevsimini Başbakan Demirel bir konuşma ile açacak ve bunu, daha çok ihtisasa dayanan konuşmalar izleyecekti.

Cumartesi günü Türk Standartları Enstitüsüne gidenler, her tarafı sarmış bir rahatsızlığı daha binaya yaklaşırken duydular. Huzur, rahat, dinlenme ve yeni dünyaların fethi anlamına gelen turizm mevsiminin açılışı tam bir kasvet ve bunalım içinde başlamıştı. Bu şaşkınlığı en çok duyan kimse ise, açılış töreninin ev sahipliğini yapmakta olan Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihat Kürşat oldu. Çünkü o gün, sabahın ilk, saatlerinde Başbakanlık binasında, bir Bakan için olağanüstü sayılacak olaylar cereyan ediyordu. Herkes gibi, Nihat Kürşat da cereyan eden olaylardan haberliydi. Başbakanlık binasında karargâh kuran Süleyman Demirel, bazı yıpranmış Bakanları birer birer makamına çağırarak, istifaya zorlama işlemine girişmişti. Demire) Hükümetinin kurulduğu ilk günden başlayarak gazete sütunlarından inmeyen ve "Yetersiz Bakanlar" listesi adıyla yayınlanan listeleri süsleyen kimseler arasında sık sık, Turizm ve Tanıtma Bakam Kürşatın da adının geçtiğini hatırlayanlar, Bakanın telâşını yadırgamadılar. Saat 11.30 için öngörülen tören başlangıcı gelip çattığı halde Başbakanın ortalıkta görünmemesi her şeyi unutturdu ve Hükümetin istifası veya Bakanların değiştirilmesi konusunu birinci plâna iliverdi. Başbakanın gecikmesi nezaket ölçülerini aşan bir şekilde uzayına, öngörülen program değiştirilerek, açış konuşmasını Başbakan yerine Turizm ve Tanıtma Bakanının yapması yoluna gidildi.

"Kuponlu tatil"

Adetâ ne söyliyeceğini **bilmez** hale gelmiş bulunan Turizm Bakanı, konuyla ilgili olarak, **aklına gelenleri** gelişigüzel sıralamaya başladı. Rakamlar verdi. Başka ülkelerin turizm hareketlerinden **parlak** örnekler gösterdi. Hazır bulunanları sevindirecek cümlelerle görülmemiş bir turizm yılının başlangıcında olunduğunu söylemek isterken içinde bulunduğu bunaltılı ruh haleti yüzünden, zaman zaman bütün inandırıcılığını yitiriyordu. Turizm ve Tanıtma Bakanının sözlerinden geriye kala kala, küçük memur, işçi ve diğer dar gelirli zümrelerin de turistik gezilere katılabilmeleri veya dinlenebilmeleri için bir kupon usûlünün icad edileceğiyle ilgili sözler kaldı. Turizm mevsimi sayılan Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarının dışında geçerli olacak bu yeni usule göre, işçiler, küçük memurlar ve diğer dar gelirliler, yıl boyunca, aylık taksitlerle tenzilâtlı kuponlar satın alarak biriktireceklerdi. 300 liralık kupon biriktirmiş olanlar, kamu tesisleri arasında bulunan tesislerde, kuponları karşılığında ve yüzde 30 kadar indirimle tam pansiyon olarak tatillerini geçirebileceklerdi. Türkiyeye özgü birçok yemliği andıran "kuponlu tatil" fikri, dinleyenler arasında gülümsemelere yol açtı. En iyi başarı dilekleri ise, cömertce dağıtılabiliyordu.

Turizm ve Tanıtma Bakanının bu, başı sonu belirsiz ve nasıl biteceğini kendisinin de kestiremediği konuşması sırasında, bir saat kadar gecikerek gelen Başbakan Demirel süratle salona girdi. Belli ki Başbakan, Türk Standartları Enstitüsüne kadar gelecek zamana sahip değildi. Bir angaryayı yerine getirmek istercesine, ayni hızla kürsüye fırladı. Kısa kesileceği baştan belli olan turistik bir konuşma yaptı. Bu, herkesin bildiği ve bir Başbakanın tekrarında ne fayda umduğu anlaşılmayan, yuvarlak sözlerle dolu bir konuşmaydı.

Oysa, Türk Standartları Enstitüsünün modern salonlarına çağrılmış bulunan kimseler, 1967. yılı için Türkiyedeki turizm mevsiminin açılışında bu konu ile ilgili ilginç fikirler dinleyeceklerini sanıyorlardı.

Toplantının dikkati çeken özelliklerinden birisi de, Başbakandan ve Turizm ve Tanıtma Bakanından sonra Odalar Birliği Başkanı Suphi Batura söz verilmesinin kararlaştırılmış olmasıydı. Özel sektörcülük gösterisinde hiç bir fırsatı kaçırmak istemeyen yetkililer, bu konuda da ayni şekilde davranmışlar ve özel sektöre turizm konusunda olan inançlarını belirtmekte oldukça dikkatli hareket etmişlerdi '

Türk Standartları Enstitüsündeki toplantıda Bakanlar
Dostlar alışverişte görsün

Yunanistan

Denizler dalgalandı

Yunanistan politika sahnesinin başrole çıkan iki aktörü, yani Merkez Birliği Partisi lideri Yorgo Papandreu ile sağcı Ulusal Radikal Birlik Partisinin lideri Kanellopulos, bundan dört ay kadar önce, en kısa zamanda genel seçimlere gidilmesi konusunda anlaşıp Stefanopulos hükümetini düşürdükleri zaman, bütün siyasa] gözlemciler, ihtiyar kurt Papandreu ile Kral Konstantin arasındaki kozların nihayet seçim sandığı başında paylaşılacağını görüp yunan demokrasisi hesabına rahat bir nefes almışlardı. Oysa geçen hafta Atinada görülen son gelişmeler, bu paylaşmanın hiç de yumuşak bir hava içinde ve kolayca olmıyacağını ortaya koymuş ve yunan demokrasisinin üzerine yeni kara bulutlar getirmiştir.

Siyasal gözlemcileri yeniden ümitsizliğe düşüren olaylar. Merkez Birliği Partisi milletvekillerinden birinin Yunan Meclisine verdiği bir kanun tasarısıyla başlamıştır. Bütün patırtının kaynağında yatan bu tasanda, Meclisin çalışma dönemi boyunca uygulanan milletvekilliği dokunulmazlığının, Meclis yeni seçimler için dağıtıldıktan sonra, bu seçimlerin sonuçlarının alınmasına kadar uzatılması istenmektedir. Hatırlanacağı üzere, Kral Konstantin ve partiler, 1965 seçimleriyle işbaşına gelen Yunan Meclisinin içinde bulunduğumuz Nisan ayının ortalarında dağıtılması ve Mayıs sonunda yeni seçimlerin yapılması konusunda anlaşmış bulunuyorlardı. Eğer Merkez Birliği Partisinin istediği bu tasan kanunlaşabilseydi, şimdiki milletvekilleri Meclisin dağıtılmasıyla yeni seçimler arasında geçecek birbuçuk aylık sürede de dokunulmazlıktan yararlanabileceklerdi. Fakat Papandreu partisinin bu taşarısı ne Kanellopulosun sağcı Ulusal Radikal Birliğine, ne de geçici Başbakan Paraskevopulosa kabul edilir gibilerden görünmüştür. Paraskevopulosun bu tasarıya karşı durum alması üzerine çıkan buhran sonunda ondört haftalık Başbakan her nedense istifa etmekten başka çare görememiştir.

Babalar ve oğullar

Merkez Birliği Partisinin, seçimlerin yapılmasını tehlikeye düşürmek pahasına da olsa, böyle bir tasarının üstüne düşmesinin nedeni acaba nedir? Bütün siyasal gözlemciler, bu tasarının ihtiyar Papandreunun oğlu Andreas Papandreuyu yargı organları önüne çıkmaktan ve bir olup - bittiye gelmekten kurtarmak için hazırlandığı noktasında görüş birliği içindedirler. Çünkü, Yunanistandaki sağcı çevrelere göre, oğul Papandreu bundan bir süre önce patlak veren Aspida olayının içine karışmıştır ve bu yüzden yargı organlarının önüne çıkarılıp cezalandırılmalıdır.

Yorgo Papandreu
Kapana düşen tilki

Bilindiği gibi, Aspida, Yunanistanda Nasır biçimi bir solcu askerî düzen kurulması taraftarı subaylar tarafından Krala ve rejime karşı hazırlandığı ileri sürülen bir komployu gerçekleştirmek isteyen gizli bir kuruluşa verilen addır. Böyle bir komplo söylentisi ortalığa yayıldığı zaman Kral Konstantin o zaman Başbakan olan Papandreudan bu konuda bir soruşturma açılmasını istemiş ve ihtiyar politikacı da Krala bu konuda söz vermişti. Fakat bundan sonra ortaya Andreas Papandreunun da adı atılmış ve ihtiyar Başbakanın, oğlunu korur tavırlar takınması, Kral Konstantinle baba Papandreunun arasını son derece açmıştır. Kralın ihtiyar Başbakanı bir olup - bittiye getirip iktidardan uzaklaştırması üzerine Yunanistan büyük bir siyasal buhranın göbeğine girmiş ve yer yer kanlı olaylara sahne olmuştur. Hatırlanacağı gibi, bu buhran, Papandreunun Merkez Birliğinden ayrılan Stefanopulosun sağcı Ulusal Radikal Birliğinin desteğiyle bir hükümet kurmayı başarması üzerine, hiç değilse geçici bir süre için uyutulmuştu.

Tartışmalı kararlar

Stefanopulos hükümeti işbaşına geldikten sonra, hiç şüphesiz, Kralın yakın ilgisi üzerine ve Papandreu ekibine saraya karşı giriştikleri mücadelede büyük bir darbe indirmek amacıyla, ilk iş olarak Aspida sorununa el atmış ve bu soruna adı karıştığı ileri sürülen bazı solcu subayları askerî yargı organlarının önüne çıkarmıştır. Fakat henüz ilk soruşturmalar bitmeden ve kararlar verilmeden, Papandreu ile o zamana kadar Stefanopulosu destekleyen Kanellopulos yeni seçimlere gitmek konusunda anlaşmışlar ve bunun üzerine Kral da Stefanopulosu işbaşından uzaklaştırarak, onun yerine Paraskevopulos başkanlığında bir teknisyenler hükümeti kurmuştur. Askerî mahkemenin verdiği kararlan uygulamak görevi de, aslında yeni seçimleri hazırlamak için işbaşına getirilen bu geçici hükümete düşmüştür.

Aspida olayına adı karışan subayların askerî mahkeme önünde yapılan yargılamaları yunan kamuoyunda büyük tartışmalara yol açmıştır. Özellikle duruşmaların gizli yapılması, bu subayların avukatlarının toplu protestolarına konu olmuştur. Yapılan yargılama sonunda onbeş yunan subayı, 2 ile 18 yıl arasında değişen hapis cezalarına çarptırılmışlardır. Fakat bu cezalar da, tıpkı yargılama sırasında kullanılan yollar gibi, kamuoyunu tatmin edememiştir. Gerçekten de, eğer bu subaylar rejimi devirmek için çalışmalar, yapmışlarsa, o zaman ölüme kadar giden çok daha ağır cezalara çarptırılmaları gerekirdi. Solcu basın, bunlara verilen

cezaların, gerçek delillere değil, fakat sisli bazı kanılara dayanılarak verilmiş haksız cezalar olduğunu ileri sürmüştür.

Daha Aspida dâvasının olumsuz sonuçları dağılmadan ortaya iki başka gelişme çıkmıştır. Bunların bilimcisi, oğul Papandreu için de gönderilmesini istemiştir. Bu arada Atina Savcılığı harekete geçmiş ve Meclise bir tezkere yollayarak, oğul Papandreunun dokunulmazlığının kaldırılmasını talep etmiştir. Fakat Meclisin Adalet Komisyonu, önceki hafta bu talebi geri çevirmiştir. Bunun üzerine, sağcı çevrelere, tahkikat açılması yolunda sağcı çevrelerden hükümet üzerine yapılan ağır baskılardır. Bir yandan solcu basın, yok yere cezalandırılan onbeş subayın affi için büyük bir kampanya açmışken; öteyandan sağcı basın, Andreas Papandreunun da demir parmaklıkların arkasına Andreası adalet önüne çıkarmak için tek çare kalmıştır: Meclisin dağılması ve Andreasın dokunulmazlığının böylece sona ermesi...

Merkez Birliği Partisi, yaptığı kanun teklifiyle bu yolu da kapatmak isteyince, kızılca kıyamet kopmuştur.

"Torrey Canyon,, Harekâtı

Hava kuvvetleri ile deniz kuvvetlerinin 64 avcı bombardıman uçağı, dün hedefi yedi saat süreyle bombalarla, roketlerle ve napalım fişekleriyle dövmüşlerdir. Harekât sırasında altı ton patlayıcı madde kullanılmıştır. Yedi saatlik gayret sonucunda hedefe bazı isabetler kaydedilmişse de üçyüz metreye kadar yükselen alevler kısa sürmüş ve harekât yarı başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu başarısızlığın hükümete muhalefetten ağır tenkitler yöneltilmesine yolaçacağı sanılmaktadır."

Bu satırlar, amerikan hava kuvvetlerinin Vietnamda giriştiği insanlık dışı saldırılanın bildiren sayısız haberlerin bir yenisinden alınmamıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında yayınlanan eski ajans bültenlerinden de alınmış değildir. Bu, şimdiye kadar hiç görülmemiş bir durumla karşıkarşıya kalan İngiliz Hükümetinin, kıyılardan biraz açıkta kayalara çarpıp parçalanan bir tankerdeki ham petrolü daha fazla deniz yüzüne dağılmadan yoketmek için aldığı tedbirleri bildiren bir haberdir.

"Torrey Canyon" adını taşıyan tanker, geçen hafta boyunca, yalnız ingiliz kamuoyunu değil, Manş denizine kıyısı olan bütün ülkeleri en çok düşündüren konu olmuştur. O kadar ki, denize yayılan ve batak sürüleri kadar Önümüzdeki yaz insanlarla dolup taşacak kumsalları da tehdit eden ham petrol, geçen hafta ingiliz ve fransız basınında Amerikan Başkan Yardımcısı Hubert Humphrey'nin Avrupa gezisinden de, NATO karargâhının Fransa ile ilgisini bütünbütüne kesip Belçikaya taşınmasından da, hattâ De Gaulle'ün ilk atom denizaltısından da daha büyük bir yer tutmuştur.

Yapılan bombardımanlar sonunda gerçi "Torrey Canyon"daki ham petrol yakılmış ve gemi Atlantiğin derinliklerine batırılmıştır ama, bu arada denize yayılan petrol hâlâ herkesi, bu arada en çok İngiliz Başbakanı Wilson'u kötü kötü düşündürmeye devam etmektedir. Kullanılan tonlarca temizlik malzemesi para etmemiş, üstelik, bu temizlik işlemini görmek için kıyılara biriken binlerce meraklıdan biri de ayağı kayarak bir kayanın üzerine düşüp kafasını parçalamıştır. Bu talihsiz gözlemci, şimdilik olayın tek kurbanıdır.

Temizlik malzemelerinin ham petrole para etmemesi üzerine, uzmanlar bugünlerde başka bir yolu denemek istiyorlar. Bu, petrolü temizlemek için traş sabunu köpüğü kullanmaktır. Politikacılardan sonra şimdi bilim adamlarının da traş malzemesinden medet ummaları, kesinlikle söylenebilir ki, günümüzün en ilgi çekici gelişmelerinden biri, hattâ birincisidir.

Kralın subayları

Son günlerde Yunanistandaki siyasî havayı bulandıran ikinci gelişme de, ordunun üst kademelerinde yapılan bazı değişikliklerdir. Solcu çevreler tarafından "seçimler öncesinde politik bir manevra" olarak nitelendirilen bu değişikliklerin en önemlisi, Genel Kurmay Başkanı Çolakasın emekliye ayrılması ve yerine Saraya bağlılığıyla bilinen Deniz Kuvvetlerinin başı Amiral Ayvedisin getirilmesidir. Bundan başka, Paraskevopulos hükümeti, Jandarma Genel Kumandam ile Atina Polis Müdürünü de değiştirmiştir. Bütün bu gelişmeler, solcu çevrelerde, ister istemez, Kralın gelecek ay sonunda yapılacak seçimler için hummalı bir hazırlık çalışması içinde olduğu kanısını yaratmıştır.

Solcu çevrelerde son günlerde pek yaygın olan. bu kam, Paraskevopulos hükümetinin istifasından sonra daha da artmış bulunuyor. Gerçekten, Merkez Birliği Partisinin Meclise sunduğu dokunulmazlık tasarısı üzerinde hükümet buhranına kadar gitmeyecek bir uzlaşmaya varmak mümkünken -nitekim Papandreu, seçimler geri kalabilir korkusuyla hem orduda yapılan değişiklikler, hem de bu konu üzerinde fazla durmamıştır- Paraskevopulos bu yolu denemeden Krala istifasını vermiş ve Kral da, fazla düşünmeden, sağcı lider Kanellopulosu yeni hükümeti kurmakla görevlendirmiştir. Kanellopulos, Mecliste, kuracağı hükümete güven oyu sağlayacak bir çoğunluğa sahip değildir. Fakat Anayasa, kendisine, bu güven oyuna başvurmadan Meclisi dağıtmak ve kırkbeş gün içinde yeni seçimlere gitmek yetkisini vermektedir. Kanellopulos bu sonuncu yola gittiği takdirde sağcılar bir taşla iki kuş vurmuş olacaklardır. Bunların birincisi, oğul Papandreunun adalet önüne çıkarılması imkânının açık kalmasıdır. İkincisi de, seçimlerin bir tarafsız hükümetin nezareti altında değil, fakat bir sağcı hükümetin nezareti altında yapılması imkânının ortaya çıkmasıdır.

Eğer Kanellopulos hükümetinin deneti altında yapılacak seçimlerde sağcılar ağır basacak olurlarsa, ihtiyar Papandreu, hem de kendi oğlunun adı çevresinde yaratılan fırtına yüzünden, ikinci defa Kralın oyununa gelecek demektir.

K İ T A P L A R

Yılmaz Çetiner
Urumelinden haber

ŞU BİZİM RUMELİ

Yılmaz Çetinerin yurtdışı röportajları. Ankara, 1966, Başnur Matbaası, 276 sayfa 10 lira.

Tuna, Orta Avrupadan kopup gelen ve Karadenize dökülen bir nehirdir. Türkiye gerçeklerini bilmeyen bir insan için, Tuna nehrinin ve onun çevresini teşkil eden Balkanların, daha doğrusu, tam bir türk deyimiyle Rum elinin, Türkiye türkleri için, Ren nehrinden yahut da Mısırdaki Nil nehri ve çevresinden hiç bir farkı yoktur. Gelin görün ki, Tuna nehri Türkiye türkleri için, -bu türkler ister Orta Anadolunun Yozgat yaylasında, ister Konyanın Karapınar çölünde, ister Karsın, ister Antebin, ister Muğlanın, ister Mersinin herhangi bir köyünde yaşasınlar-, Renden de, Nilden de, Amazondan da çok farklı bir anlam taşır.

Tuna boyları türklerden kopalı yıllar ve yıllar olmuştur. Ama Tunayı, Tuna boylarını türklerin kalbinden koparıp atmak mümkün olmamıştır. Bunun içindir ki Tuna biraz sırp, biraz romen, biraz bulgar, biraz avusturya nehri olduğu kadar biraz da türk nehridir. Tuna boylarında bugün bile türkler yaşamaktadır, Tunanın kolları üzerinde hâlâ Mimar Sinanlarin, öteki türk mimarlarının köprüleri insanlara geçit vermektedir. Yakılmış - yıkılmış da olsa, Rumelide hâlâ hanlardan, hamamlardan, kervansaraylardan kalıntılar vardır. En önemlisi de, Tuna boylan tam altı yüzyıl türk kanı ile sulanmıştır. Meslektaşım Yılmaz Çetiner, Cumhuriyet gazetesi adına, geçen yıl, dört ay süreyle Bulgaristan, Yugoslavya, Avusturya, Macaristan, Çekoslovakya, Yunanistan ve Romanyada yaptığı bir gezinin notlarını, oralardaki türklerle yaptığı konuşmaları ve gördüklerini geniş bir röportaj haline getirmişti. Önce Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan ve büyük ilgi gören bu gerçekten ustaca hazırlanmış seri röportaj şimdi, 276 sayfalık bir kitap haline getirilmiş ve arkasına Rumelinin çeşitli yerlerinden çekilmiş resimler de eklenerek yayımlanmıştır.

Cumhuriyetin kuruluş yıllarının büyük romancısı Yakup Kadri Karaosmanoğlunun bu kitaba yazdığı bir önsözdeki şu cümlelerden daha iyi bir tanıtma yazısı yazmak gerçekten zor olacaktır. Yakup Kadri, Balkan Savaşı günlerim yaşamış, Balkanları yakından tanımış içli bir yazar olarak, Yılmaz Çetinerin "Şu Bizim Rumeli"si için şöyle diyor: "Bu röportaj serisini Cumhuriyet sütunlarında yayınlanırken pek büyük bir zevk, hattâ diyebilirim ki, pek derin bir hislilik ve içlilikle okumuştum. Yılmaz Çetiner, herhalde bu röportaj m bir çok okurları üzerinde ayni tesiri uyandırdığını görmüş olacaktır ki, bugün, onu, bir kitap halinde neşretmek lüzumunu duymuş bulunmaktadır. Genç gazete yazarımızın bu hususta hiç yanılmadığını ve ortaya yalnız gazetecilik bakımından değil, gerçeklerimiz açısından da değerli bir. eser koyduğunu söylemek isterim."

1964 yılında yayımlanan "İnanç sömürücüleri nurcular arasında" seri röportajı ile o yılın gazetecilik başarı armağanını alan Çetiner, "Amerikan yardımı ve gerçekler" konulu üç yazı ile Türkiyede "Millet Yapar" kampanyasının açılmasını sağlamış ve 1965, daha sonra da "Bilinmeyen Arnavutluk" seri röportajı ile 1966 yıllarının gazetecilik başarı armağanlarını almıştır. Yirmi yıllık bir gazeteci olan ve özellikle seri röportajları ile dikkati çeken Çetinerin "Şu Bizim Rumeli" adlı kitabında, Rumeliden eksik kalan tek nokta, o gezisi sırasında giremediği Arnavutluk olmuştur. Daha sonra Arnavutluğa da giden ve gerçekten oradan da başarılı bir röportajla dönmüş olan Çetiner, Arnavutluk röportajlarını da umarız ki ilerde bir kitap halinde yayımlayacak ve Anadoluda Rumeli özlemini yüreklerinde taşıyanlara tatlı birkaç saat daha geçirme imkânını sağlayacaktır.

Rumeli türkleri ne yapmaktadırlar? Osmanlı İmparatorluğundan kopmuş Rumeli üzerinde yaşayan ulusların bugünkü durumları nedir? Birbirleriyle ilgileri, Türkiyeyi görüşleri, ülkelerinde yaşayan türklere karşı davranışları nasıldır? Bu sorulara cevap getiren "Şu Bizim Rumeli", yedisinden yetmişine herkesin ilgi duyarak, rahatlıkla okuyabileceği bir eserdir.

İKTİSADİ DEVLET TEŞEKKÜLLERİ MEVZUATI

Hazırlayanlar: Mecdettin Akın, Kaya Erdem, Güven Dinçer. Mars Matbaası 1966, Ankara, 461 sayfa 50 lira. İsteme adresi: Güven Dinçer - Danıştay I. Daire Yardımcısı, Ankara

Biri Etibankta Müşavir, biri Hazine Genel Müdür Yardımcısı, biri de Danıştay Yardımcısı üç arkadaş elele vermişler açıklamaları ve gerekçelerini de ekleyerek, "İktisadî Devlet Teşekkülleri Mevzuatı"nı bir kitapçıkta toplamışlar. İktisadî Devlet Teşekkülleriyle Müesseseleri ve İştirakleri hakkındaki 440 sayılı - kanun, Devlet Yatırım Bankası hakkındaki' 441 sayılı kanun, Kamu İktisadî Teşebbüslerinin TBMM'nce denetlenmesinin düzenlenmesi hakkındaki 468 sayılı kanun, İktisadî Devlet Teşekkülleriyle Müesseseleri ve İştirakleri hakkındaki tüzük, 440, 441 ve 468 sayılı kanunlara ait gerekçelerle Meclisin çeşitli komisyonlarının bu konulardaki raporlarını içine alan kitap, İktisadî Devlet Teşekkülleri ile ilişiği olan herkesin elinin altında bulunması gereken bir ana kaynak niteliğindediri

"İktisadî Devlet Teşekkülleri Mevzuatı" adlı cildin dikkat çekici yanlarından biri de, Türkiyede ne kadar kamu iktisadî teşebbüsü ve iktisadî devlet teşekkülü varsa bunların, tasnifli olarak, tam listelerini vermesidir. İçinde ayrıca, bu teşekküllerin ve bu teşekküllerin iştiraklerinin sermaye kompozisyonları ile faaliyet sahalarını belirten listeler de bulunan kitap, bu kuruluşlar hakkında Danıştay ve Anayasa Mahkemesinin verdiği bellibaşlı bütün kararları da içine almaktadır.

İktisadî Devlet Teşekkülleri ile ilgili yayınların bir listesinin de bulunduğu kitap, bu kuruluşlarla ilgililere salık verilecek nitelikte ve ciddiyette bir eserdir.

HİROŞİMA SEVGİLİM

Marguerite Durras'tan çeviren: Cevat Çapan. Uğrak Kitabevi yayınları, Sinema dizisi I, İstanbul Başaran ve Savaş Matbaaları, 80 sayfa lira

Marguerite Durras'ın, Ceyat Çapan tarafından dilimize "Hiroşima Sevgilim" diye çevrilen "Hiroshima mon amour" adlı eseri, Türkiyede daha çok, bu adıyla tanınır. Bir Fransız - japon filmi olarak sinemalarımızda oynanan, sinemaya gidenlerin "Hiroşima monamuru gördünüz mü?" diye başlayan övgülerini duymayan hemen hemen kalmamıştır.

İkinci Dünya Savaşında, Japonyayı dize getiren atom bombalarından birinin patladığı Hiroşimada geçen bir gecelik bir aşk macerasını dile getiren bu film, anlaşılmaktadır ki, asıl gücünü, bu eseri sahneye koyanlar kadar, filmin senaryosunu yazan Marguerite Durras'ın gerçekten de çok güçlü kaleminden almaktadır.

Senaryo okumaya alışkın olmayanların azıcık yadırgayacakları, kendine özgü bir biçimle kaleme alınmış olan "Hiroşima Sevgilim", Hiroşimaya atom bombası atılmasını canlandıran bir film çevirmek üzere Hiroşimaya gelmiş bir fransız artisti ile Hiroşimalı bir japon erkeği arasında geçen bir gecelik bir aşk macerasını anlatmaktadır. Ama bu macera, klâsik, ahlı vahlı, sıradan bir aşk oyunu olmaktan çok, insanoğlunun içine çevrik projektörlerin aydınlığa çıkardığı bir olaydır. Çevremizde hergün belki de yüzlercesi geçtiği halde bir tekini bile görmeye gücümüzün yetmediği, köklü, tutarlı, taraflardan hiç birini hem yadırgıyamadığımız, hem de ayıplıyamadığımız bir yasak aşkın, bir yarım, **ama** büyük aşkın hikâyesi...

"Hiroshima mon amour" filmini görmüş olanlara bu kitabı ayrıca salık vermeğe lüzum görmüyorum. O filmi gördükten sonra, onun senaryosunu gerçekten ustaca bir türkçe ile dilimize kazandıran Cevat Çapanın çevirisini okumamak bir büyük eksiklik olacaktır. Ama filmi görmemişler için rahatça iddia edebilirim kî, sadece senaryoyu okumak, filmi görmekten de ileri bir iştir. Yazı sanatı, belki de ilk defa **bu kitapta,** perdedeki, beyazperdedeki görüntü sanatının sırtını yere getirmektedir.

TAŞRA KIZININ DELİCELERİ

Türkân İldenizin şiirleri. İstanbul Ekin Basımevi 1966, 74 sayfa 4 lira.

Son yıllarda ciddi bir bunalım geçirmekte olan türk şiirinde zaman zaman kıpırdanışlar gözükmektedir .Fazıl Hüsnü Dağlarcanın hemen hemen tek başına kaldığı büyük şairlik yarışında ancak zirvenin eteklerine çıkabilen şairlerin sayısı bile öylesine azdır ki, insan ister istemez eski günleri, daha doğrusu eski yılları, Cahit Sıtkıların, Orhan Velilerin, Attilâ İlhanların, hattâ ve hattâ Necip Fazılların, Ahmet Kudsilerin, Ahmet Muhiplerin günlerini özlemle anmaktadır.

Bir zamanların Necati Cumalıları, Cahit Külebileri, Melih Cevdetleri, Oktay Rıfatları, A. Kadirleri, Bedri Rahmi Eyüboğluları ve hattâ hattâ aşk şairleri sayılan İlhan Geçerleri, Ümit Yaşarları, Abdullah Rıza Polatları artık çok gerilerde, sadece birer anı olarak kalmışlardır. İşte bu çoraklık içinde, yıllardanberi şiirin çilesini çeken Türkân İldenizin "Taşra Kızının Deliceleri" adlı son kitabını bulmak benim için bir umut ışığı oldu. Bundan yıllarca önce, gene Türkân İldenizin bir başka kitabı için vazdığım bir yazıyı hayal meyal hatırlıyorum. İtiraf edeyim ki, o zamanlar, sonunda İldenizin, böylesine yakın bulacağım şiirler yazabileceğini ummamıştım. İldenizin derlitoplu bir kitap içinde sıralanan 25 şiirinden örnekler vererek, şairin size kendisini kendisinin tanıtmasına yardımcı olmak, galiba en iyi takdim yolu olacaktır. İşte İldenizden rastgele mısralar:

"Gözlerim seni görünce güzel - Saçlarım senin için uzun - Tenim seninle sıcak böyle. - Sakınmaklar gereksiz bunu yeni anladım - kırıp dikenli telleri geldim yanma...."

.....Sen uykusun vazgeçilmiyorsun - Seni kendim kadar seviyorum. - Günlerden bir gün duysam da acısını - Beni ilk öpenin sen olmasını istiyorum - Beni ilk öpenin sen olmasını."

"....Seviyorum diye başlıyacaktı savunmam - Söz hakkı vermediler...."

"....Seninle aydınlattım karanlığımı..."

"Zarlar atılsa da olur atılmasa da-Zaten yenilmişim - Gün batımında - Biri beklemiş ben gitmemişim."

"....Zar tutmayı kendim öğrenmedim - Zorla kattınız beni bu oyuna........ Ararken kaybettim herşeyi Siz bulunca kaybedeceksiniz - Çıplak korkular tüneyecek omzunuza - zamanın başlangıcında zamansız öleceksiniz.",

"Devleri yakından gördüm, hepsi cüce "

İlhami SOYSAL

Tüli'den haberler

"Durdurun dünyayı.."

Ankara Sanat Topluluğu, dar imkânlarını zorlıyarak, durmadan ileriye gidiyor. "Durdurun dünyayı.." adlı müzikal oyun bu yolda yeni bir örnek. Haftanın başındaki Pazar akşamı oyunu seyredenler çok beğendiler. Bu oyundaki başkadın rolü daha önce Ayten Gökçere teklif edilmişti ama, "Kaktüs çiçeği" sahneden kalkmadığı için, Ayten Gökçer bu güzel rolde oynamak fırsatım bulamadı. Onun için düşünülen role Dormen Tiyatrosundan Nevra Şirvan geldi. Sanatsever çevreler şimdi hep, "Durdurun dünyayı.." oyunundan bahsediyorlar. İlk gecenin seyircileri arasında CHP'den Kasım Gülek, TİP'den **Sadun** Aren, İstanbuldan Dormencilerden Metin Serezli, Alpay Ve eşi de vardı. Gece de zaten, Alpayda sona erdi.

"Mavi yolcular"la başbaşa

Ruhi Su geldikten sonra "Orhanın yeri"nde iğne atsan yere düşmüyor. Ruhi Sunun eski hayranlarıyla yenileri, yanyana masalarda oturup türkü dinliyorlar. Geçirdiğimiz hafta Ruhi Su, başkent sosyetesinin yeni yüzleri arasında **eski** âşinâlara rastladığı için türkülerini iyice **zen**ginleştirdi. Eski âşinâlardan biri Sabahattin Eyüboğlu, öteki ise Azra Erhattı. İkisi de "mavi yolculuk"-lar yapmakla tanınmış kişiler. Ruhi Su, en güzel türkülerini onlara bakarak söyledi. Ruhi Sunun türküleri bittikten sonra da Sabahattin Eyüboğlunun türküleri başladı. Repertuarına maşallah! Bilmediği türkü ve öykü yok, doğrusu.

Parti enflâsyonu

İstanbulda parti enflâsyonu var. Her gece başka bir klüpte ve ev-

Genco Erkal, Nevra Şirvan ve ilk gecenin seyircileri
"Durdurun dünyayı, inecek var!"

Tevfik Uran ve eşi
Donanma kutluyor

de parti veriliyor. Beyrut yolcuları, Şamdan aldıkları brokarları, incik boncukları göstermek için bu partilerden hiç birini kaçırmıyorlar. Mehmet Sarper ve eşinin Polo Klübündeki yemeğinden sonra Aysel Madra bir parti verdi, sosyetenin Eskileriyle Yenileri biraraya geldiler. Hiltonda bir gece, mason biraderler "ye - ye"ler yaptılar. AP İl Başkanı Kemal Pekün île eski Bakan, yeni bankacılardan Medeni Berk de evlerinde birer yemek verdiler. Eskilerin partisinde başlıca konu, tabii, AP. Durmadan, "beceriksiz çocuklardın kulağı çınlatılıyor, DP'nin mirasının iyi kullanılmadığı söyleniliyor. Ama kulak verip bir de AP'nin konuşmalarım dinleseler, fena olmaz! Onlar da Eskilerin bir köşeye çekilip oturmalarını, fazla gölge etmemelerini diliyorlar.

Nişan hazırlığı

Emin ve İlter Çifçinin kızları Esen Çifçi, boyuna uygun **bir** delikanlıyla nişanlanıyor. Nişan 22 Nisanda. Ama, söz kesildiği için, iki genç heryerde beraberler, bir gönül hikâyesini hayırlı sonuca vardırmanın sevinci içindeler. İlter Çifçi de kaynanalığı iyice benimsemiş durumda. Ağzından, damadından başka lâf duyulmuyor.

Nikâh geri kaldı

Samet ve Neriman Ağaoğlunun kızları **Sitare** Ağaoğlu, nişanlısı Bergin Uzberkten ayrılıp- İsviçreye gitti. Biraz dağ havası alacak, sinirlerini dinlendirecekmiş. Nişanlıların yakın arkadaşı **Selçuk Gerede,** bu ayrılığa çok üzülüyor, ama elinden bir şey gelmiyor. Çünkü o da sonunda, sevgili eşi Nil Gerededen ayrılmak zorunda kaldı. "Gözden ırak olanlar gönülden de oluyor" sözünün gerçek anlamını şimdi daha iyi kavramış durumda. Bu grupun başka bir yakın dostu Ayşe Kulin ise hayatından çok memnun görünüyor. Eren Kemahlı ile nişanlı da değil, evli de... Ama, arkadaşlıklarındaki statüko muhafaza ediliyor.

Donanma Ankarada

Deniz Kuvvetleri Komutanı **Necdet** Uranın oğlu Tevfik Uran, çiçeği burnunda **bir** deniz teğmeni. Deniz Harp Okulunu ikincilikle bitiren Tevfik Uran, şimdi Amerikaya, Bostondaki MİT Üniversitesine mühendis olmağa gidiyor. Kolunda da taze **bir** gelin götürüyor: Leylâ Uran. Leylâ Uran, Amerikan Kolejini bitirmiş. Bostonda, kocasıyla birlikte üniversiteye gitmeğe hazırlanıyor.

Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Necdet Uran, Amerika yolcusu oğluna ve gelinine, doğrusu, güzel bir düğün yaptı. Ankara Orduevinde bütün türk donanması toplandı: Amiraller, Deniz Kuvvetlerinin tanınmış kişileri, Komutanın oğluna mutluluklar dilediler. Genç deniz teğmenleri kılıçlarım çattılar, gelin ve damat ilk danslarını yaparlarken, kılıçlarıyla tempo tuttular. Nikâhın tanıklığını ise, Cumhurbaşkanı Sunay ile Başbakan Süleyman Demirel yaptılar.

Düğün gecesi Orduevi salonlarında şık, güzel ve ilginç bir kalabalık vardı. Cumhurbaşkanı Sunay ve eşi, Genel Sekreter Cihat Alpan ve eşi, Başbakan Demirel ve eşi, Milli Savunma Bakanı Ahmet Topaloğlu, Maliye Bakanı Cihat Bilgehan, Dışişleri Bakam Çağlayangil, Sanayi Bakam Mehmet Turgut, Tekel Bakam İbrahim Tekiner, İçişleri Bakanı Faruk Sükan, yeni Devlet Bakam Müftüoğlu ve eşleriyle Senato Başkanı Atasagun ve eşinden başka politikacı yok gibiydi. Kabine o gün değişikliğe uğradığı için, koltuklarını kaybetmeyen Bakanların gözlerinin içi gülüyordu. Törene biraz geç gelen eski Millî Savunma Bakanı İlhami Sancar ile Ahmet Topaloğlunun arka salonda bir köşede uzun uzun konuşmaları kimsenin gözünden kaçmadı. Gözden kaçmayan bir başka tablo da, Donanma Komutanı Celâl Eğicioğlunun eşi ile Bn. Sunay arasındaki samimiyetti. Bn Eğicioğlunun, Cumhurbaşkanının koltuğunun kenarına oturup tepeden bakması protokole pek uygun görülmedi. Bn. Sunay, ertesi gün yapacağı Amerika yolculuğunun heyecanıyla herhalde biraz sıkılıyordu. Elindeki yelpazeyi durmadan sallamasını çok kimse böyle yorumladı. Bn. Demirele gelince o, oldukça rüküş, açık gri bir takım giymişti, Bn. Sunayın yanında oturuyor, etrafa boş boş bakıyordu. Şeref masasının dikkate değer başka bir hanımı da, Bayan Alpandı.

Pırıl pırıl üniformalarla pırıl pırıl brokarlar, incili boncuklu tuvaletler bu düğünde âdeta rekabet halindeydi. Doğrusu, Donanmanın kadınları da erkekleri kadar şıktı. Bn. Uran ve kızı maviler giymişlerdi. Necdet Uranın kızını görenler, yakında yeni bîr düğün daha kutlanacağını söylüyorlardı. Füsun Uran, her bakımdan iyi yetişmiş, tatlı bir gençkız...

Moda

"Binicioğlu duymasın!"

Etindeki modeller üzerine konuşmakta olan Terzi Sevim birden ciddileşti ve,

"— Aman, Sami Binicioğlu duymasın!" dedi.

Olay, geride bıraktığımız hafta içinde, Terzi Sevimin Ziya Gökalp Caddesindeki atölyesinde geçti. Sarı ve portakal renginin hâkim bulunduğu atölyede, tavanın bir köşesinden rahat kanape divanın çok yakınına düşen, kâğıttan yapılmış, dünya şeklindeki kocaman bir abajurun ışığı altında çizdiği desenleri AKİS muhabirine göstermekte olan sanatçı, aynı anda, masanın üzerindeki gazeteyi işaret etti. CKMP milletvekili Sami Binicioğlu, Büyük Millet Meclisinde yaptığı bir konuşmada kıyafet sansürü istemiş, mini eteklerden ve acayip kıyafetlerden şikâyet etmişti. Oysa ki Sevim, mini etekleri, çağımızın espri dolu, değişik, giyenin kişiliğine özgü modasını seviyordu. Konuşmasına şöyle devam etti:

" —Eğer Türkiye Büyük Millet Meclisi bizim atölyelere kadar girerse, moda öncülüğü yapmak benim için biraz çetin olacak. Zaten giyimin ve modanın ahlâk ile ilişkisini kurmak ve kıyafetlerle ahlâkı düzenlemek, sanatçının anlayışına göre, gerçekten mesnetsiz bir iddiadır. Giyim, her toplumun kendi ölçülerine göre, şu veya bu şekilde değerlendirilir, fakat ahlâk üzerinde rol oynadığı görülmemiştir. Zaten güzel giyinen bir kadın, moda ne kadar aşırı olursa olsun, modanın esas hatlarını izlemek ve esprisini almak şartiyle, muhakkak, her zaman saygı duyulacak kadar beğenilir. Giyim bir sanattır ve kıyafetlerle vücudun, kişiliğin uyuşması, birbirine karışması esası üzerine oturur. Şimdi şu mini etekleri ele alalım: Mini etek giyinmenin bir sanatı olduğunu unutmamak gerekir. Herşeyden önce, mini etek, kendisini tamamlayıcı eş ve aynı renkte çoraplarla hiç de müstehcen bir kıyafet değildir. Eğer mini etek bir kadında müstehcen duruyorsa, bu maksadı aşmış demektir. Zaten, çirkin olmak istemiyen kadın, o eteği giymez. Mini eteğin kesin bir boyu olmadığı için de, herkes bunu kendi vücuduna göre ayarlar. Dediğim gibi, mini etek çorapla bir bütün olur. Bunu unutmamak lâzımdır."

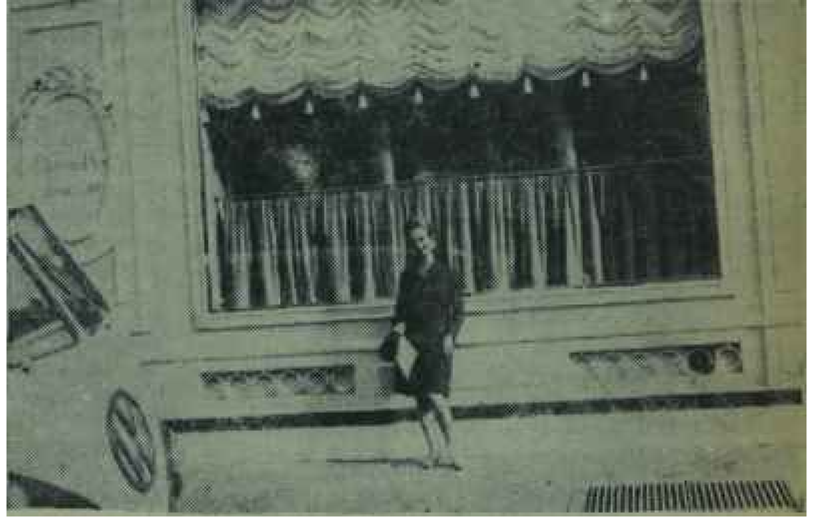
Terzi Sevim, gazeteye bir kere daha göz attı ve,

"— Memleketimizde kadın kıyafetlerinin fermanlarla ayarlandığı devirleri anlatırlar" diyerek, eski günlere ait anılar anlatmağa koyuldu:

"— Bir ferman, kadınlara ferace diken terzilerin, dükkânları önünde asılacaklarını emretmişti. Fakat bir süre sonra çıkan başka bir ferman da, çarşafı ve peçeyi yasaklıyor, ferâceye dönmeyi emrediyordu. Çünkü devrin padişahı, çarşaf içine gizlenen erkeklerin kendisine suikast yapabilecekleri evhamına kapılmıştı!"

Bir an düşündükten sonra ekledi:

"— Mamafih. Binicioğlu haklı. Moda, sansüre tâbi olmalıdır. Yalnız, sansürü sayın milletvekilleri değil, kadının kendi zevki ve giyim bilgisi yapmalıdır."

Terzi Sevim, Pariste Dior'un önünde
Modayı ancak kadınlar sansür ederi

1967 havası ve rahatlık

Moda, herşeyden önce, zamanın havasına girmek demektir. Çağımızın havası nedir? Önce bu düşünülmelidir. 1967 kadını nasıl bir kadındır? Zamanını nasıl değerlendirmektedir? Kafasında ve kalbinde neler vardır? Nasıl bir görünüşe sahip olmalıdır?

1967 kadım, herşeyden önce, evde veya büroda çok çalışan, çocuklar ve gençler içinde onların sorunlarıyla kaynaşan, evin maddî işleri kadar manevî işlerinin de sorumluluğunu yüklenen, fakat bütün bu işleri yaparken kadınlığını kaybetmekten korkan, zarif, hoş, tatlı, kadın kalmak istiyen, rahatlık içinde fazla zaman sarfetmeden, kolaylıkla güzel ve şık olmak istiyen kadındır, işte 1967 modası, bu kadını tatmin edecek bir modadır. Modayı bilgiyle izleyen bir kadın, ondan âzami derecede yararlanabilir.

Herşeyin esası, rahatlığa dayanmaktadır. Onun için, bu mevsimin modasında hiçbir sıkılık, hiçbir zorlama bulmak mümkün değildir. Bel hattı bile tam bir özgürlük içinde, vücudun herhangi bir yerine, göğüs altından haşlayıp kalça altına kadar herhangi bîr yerine konulmaktadır. Cepler de, küçük yakalarla beraber rahatlığın bir sembolü olarak meydana çıkmıştır. Yine rahatlık, en çok başta ve ayaklarda görülmektedir. Saçlar, taranmakla yetinilecek şekilde uzun ve tabiidir. Çok kısa saçlar da düz ve oğlan başı gibidir ve hem göze, hem de sahibine rahatlık vermektedir. Kuaförden çıkmış, rüzgarda altüst olacak, boy boy kabartılmış suni saçlar artık tarihe karışmıştır. Kısacık saçlı bir kadın, yalnızca bir tarakla başına iliştirebileceği uzun saçlı bir peruka ile hem kısa saçlılığın, hem de uzun saçlılığın zevkini çıkartabilir. Gece elbiseleri bile bu rahatlığa uymakta, kısa, belsiz, hafif ve uçucu, çok zarif gece elbiseleri, süslü motiflerden başka, giyene hiçbir ağırlık vermemektedir.

Renklerde sarı, portakal rengi, fıstık yeşili ve çingene pembesi i-

«Olur mu böyle, olur mu!»

8ler, İzmir CHP İl binasının kapısını kendilerine kapalı bulunca kapıya buketler bırakmışlar ve acıklı konuşmalar yapmışlar. Oysa ki 81er, bu partinin tüzüğünü çok iyi bilirler. Siyasî bir çalışma yapacak olan partililer, en yüksek mevkilerde de olsalar ,bu siyasi çalışmayı nerede yapacaklarsa o ilin veya ilçenin parti teşkilâtı ile müştereken hareket eder, daha önce teşkilâtın yetkili kişileriyle -bunlar, isterse, yıllaryılı partiye hizmet etmekten başka sıfatları bulunmayan sade vatandaşlar olsunlar- program hazırlarlar. Her partili, kendi başına buyruk olarak siyasî toplantı düzenleyemez. Zaten öteki bütün partilerde ve dünyanın her yerinde bu, böyle olmak gerekir. Yoksa örgütlenmenin bir anlamı ve değeri kalmaz.

81er, giriştikleri mücadeleyi de, CHP'yi aşırı sola kaydırmak istiyenlerle onu Atatürkün partisi olarak muhafaza etmek istiyenlerin mücadelesi şeklinde niteliyorlar ve bir yandan da sosyal adaletçi, reformcu, devletçi olduklarını, özel teşebbüs ve yabancı sermaye konularında CHP programına sâdık kaldıkları m söylüyorlar.

CHP dışındaki bazı kimselerin ve özellikle AP mensupları ile -ne amaçla kuruldukları artık çok iyi bilinen- "komünizmle mücadele" derneklerinin, imam - hatip okulları kuruluşlarının ve bunlara benler örgütlerin, bugün Türkiyenin kalkınması için bilinçli bir ekonomik ve sosyal politikama öncülüğünü yapan, dertlere parmak basan, gerçekleri açık dille halka anlatmakta sakınca görmeyen CHP yöneticilerini ve hattâ tarihî şahsiyetinin şüphe götürmez berraklığına rağmen sayın CHP Genel Başkanım aşırı sola kaymakla suçlamalarında anlaşılmıyacak birşey yoktur. Dış çevrelerin bunlar üzerindeki etkisi de açıktır ve bugün Türkiyede oynanmakta olan oyun, ekonomik yönden az gelişmiş memleketlerin hepsinde oynanmıştır veya oynanmaktadır. Reformcu, ilerici, CHP'li olduğunu söyle, sonra da bunun gerektirdiğini yapanları aşırı sola kaymak veya aşırı sola âlet olmakla suçla. İşte asıl, anlaşılamayan budur!..

İzmir İl Başkanlığının kapısına buket bırakan ve "yuva"dan şikâyetçi olan 8lerden herhangi birisine sorunuz, en az İnönü veya Ecevit kadar sosyal adaletçi olduğunu söyleyecektir. Ama, gelin görün ki, CHP Genel Sekreteri, bu inancın gerektirdiği şekilde halkın arasına girip, bir konuşma yaptığı ve örneğin, "1965 yılında, 454 bin tütün üreticisi ailenin eline, tüccara sattığı tütünden yılda ancak 91 lira kalmıştır .Oysa ki, beher ailenin yıllık kazancı böyle, yok denecek bir seviyede kalırken, aynı tütünü ihraç eden 120 ihracatcının herbiri, bir yıl içinde, 1.5 milyonun üstünde kâr sağlamıştır. İşte CHP, bu bozuk düzeni düzeltmek, gelir dağılımında sosyal adaleti gerçekleştirmek için ortanın solundadır" dediği veya Türkiyedeki sosyal, ekonomik dengesizliği buna benzer açık Örneklerle, su götürmez şekilde, rakkamları ve vicdanları dile getirerek anlattığı zaman, hem onun kadar ortanın solunda, hem de sosyal adaletçi, üstelik daha da atatürkçü olduklarını İddia eden eski arkadaşları tarafından "sınıf çatışmasını körükleyici bir çalışma yapmak"la, açık veya kapalı şekilde, suçlanmaktadır.

8'ler yine, en azından İnönü ve bugün CHP'yi yöneten CHP'liler kadar toprak reformuna inandıklarım söylerler ama gelin görün ki, örneğin bir Merkez Yönetim Kurulu üyesi bu konuda gerçek rakkamları dile getirdiği ve "Türkiyede 81 bin ailenin 88 bin hektar arazisi varken 1200 aile 288 bin hektar araziye sahiptir. Güneydoğuda 29 bin ailenin sadece 30 bin hektar arazisi varken 500 bin hektar arazi 3 bin ailenin elinde bulunmaktadır. Yine aynı bölgede 39 bin aile 9 bin hektar araziyle yetinmek zorundayken 49 bin aile 30 bin hektar araziye sahiptir. Biz bu düzene karşıyız" dediği zaman, "sınıf mücadelesi" yapmakla suçlanmaktadır. Gelir dağılımında sosyal adalete inanacaksın, fakat Türkiyede gelir dağılımı oranının 22 bine 1 olduğunu; alt sınıf milli gelirden yüzde 4.5 pay alırken, üst sınıfın yüzde 57 aldığını söyliyemiyecek, bu dengesizliğe bir çare gösteremiyecek, halkı bilinçli bir mücadeleye hazırlıyamıyacak, çıkarcının, sahtekârın elinden kurtaracak bir bilince kavuşturamıyacaksın!.. Bunu yaparsan, 81er, senin kadar halkçı, senin kadar sosyal adaletçi 8'ler, seni aşırı solcu olmakla suçlayacaklar, "Partiyi nereye götürüyorsunuz?" diye bağıracaklar?" Yine, vergi adaletinden yana olduğunu söyleyecek, bağır bağır bağıracaksın, fakat rakkamları dile getiren ve "Türkiyede mükellefler 1 milyar 131 bin lira gelir vergisi öderken, memurlar ve ücretliler 2 milyar 530 bin lira ödemektedirler" diye yazan veya nüfusun yüzde 4'ünü kapsayan tüccarın, tarımcının, küçük esnaf ve sanayicinin, sanatkârın aleyhine devlet kredilerinin yüzde 75'ini aldığını açıklayan bir Ulus yazarına "marksist" damgasını vuracaksın!..

Bu, olsa olsa, gülünçtür. Sosyal adalet, halkçılık, toprak reformu, atatürkçülük, vergi adaleti ve saire gibi parlak sözlerin arkasına sığınıp halkı aldatmak ve parti ağalığım böylece sürdürüp gitmek artık mümkün değildir. 8'ler mücadelesinin asıl gerçeği de bu olsa gerektir.

Jale CANDAN

le bunların karışımı ve bütün renklerin parlak tonları modadır. Büyük ve sıcak desenli emprimeler çok görülecek, japon desenleri özellikle aranacaktır.

Mini eteğe hayır diyen, fakat yine de dizden yukarı 6 santimi kabul eden chanel tayyörleri, ayrıntı değişikliğiyle, bu mevsim yine çok taşarılı olmuştur. Fakat bu abiye tayyörlerin yanında, kadınlar için çok kullanışlı başka tip tayyörler meydana çıkmıştır ki bunlara Michele Morgan tipi tayyör demek de mümkündür. Mongomeri şeklinde, üstten makine dikişli, boyları kısa, manşetli ve üstten cepli, bel hatları bulunmayan küçük tayyörler hem çok pratik, hem de çok genç, havalıdır. Eteklerin belinde hiç kemer yoktur ve hepsi de düşük kemerlidir. Bunların küçük, hafifçe evaze ve makine dikişli, vücuda yakın, pratik, çekici bir görünüşleri vardır. Bluzlar kısa kollu veya uzun şömizye kolludur. Yakalar ufaktır. Mevsimin yeniliği, kısa kollu mevsim pardösüleri ve fermuarlı rob mantolardır.

Almanya

Bochum'da Shakespeare

Aşağıda okuyacağınız yazı, bir süre önce Almanyanın önemli şehirlerini gezmiş olan Tiyatro yazarımız Lûtfi Ayın gezi izlenimlerinin üçüncüsüdür. Gelecek sayımızda son bulacak olan bu izlenimlerin tümü, tiyâtrosever AKÎS okuyucuları için, alman tiyatro sanatı hakkında en yeni bilgiler ve haberlerle dolu bir kaynak niteliğindedir.

İkinci Dünya Savaşında yıkılan Bochum tiyatrosunun yerinde, 1953 denberi bir değil, iki tiyatro binası yükselmiş: ünlü mimar Prof. Gerhart Graubner'in eseri -benzerlerinin en güzeli- olan 922 kişilik "Schauspielhaus" ile bitişiğindeki 400 kişilik "Kammerspiele". İkisini de şimdi Hans Schalla yönetiyor. O da Shakespeare'in eserleriyle işe başlamış, ama S. Schmidt'in klâsik üslûbunu yavaş yavaş "anti illusioniste" tiyatroya tercih etmiş, modern eserlere daha çok yer vermeğe başlamış.

Ama ben, o gece, Bochum tiyatrosunda gene bir Shakespeare gördüm: "Windsor'un Şen Kadınları" Niels - Peter Rudolph'un rejisiyle oynanan bu Shakespeare komedisinin, hattâ Günter Gube adında genç bir aktörün oynadığı ünlü Falstaft rolünün, yorum ve kompozisyon olarak, olağanüstü bir yönü yoktu. Ama ahenkli, canlı bir topluluk, ölçülü bir oyunbirliği içinde, dünyanın her yerinde zevkle seyredilecek bir Shakespeare komedisi oynuyordu. Zaten alman sahnelerinde olağanüstü, temsillere az rastlanıyor. Ama, nereye gitseniz, en küçük şehirde bile, modern bir tiyatro, mükemmel bir teknik, hiç bir yönü aksamıyan iyi çalışılmış, üstün seviyeli bir icra buluyorsunuz. Bunu sağlamak, kişisel başarılara dayanan parlayışlardan daha güç ve daha önemlidir.

Yeni Köln Operası

Bochum'dan Bonn'a giderken, yolumuzun üstünde olan Kölne uğradık. Burada kalıp temsil görmemize programda yer ayrılmamıştı ama, yeni yapılan Opera ve Tiyatro binalarını gezip görebilirdik.

850 bin almanın yaşadığı Köln, eskidenberi, gotik mimarinin sayılı anıtlarından biri olan 160 metre yüksekliğindeki katedrali, bir de dünyaya oradan yayıldığı söylenen -ve adını taşıyan- "kolonya"sı ile meşhurdur. Şimdi bunlara, mimar Riphahn'ın plânlarım çizdiği çok orijinal, cephesi balkonlarla süslü Operası da katılmış. On yıl önce perdesini açan bu yeni Şehir Operası, Almanyanın en büyük yeni tiyatro binalarından biri, daha doğrusu bir tiyatro binaları bloku. Çünkü içinde üç sahnesi ve salonu var. 1346 kişilik bir Opera, 920 kişilik bir Tiyatro ve 329 kişilik "Kammerspiele" -Oda Tiyatrosu-. Hepsine birden "Köln Şehir Sahneleri" deniliyor.

Köln Şehir Operası ile Şehir Tiyatrosu
Tiyatro mimarisinde yenilik

Operanın mimarı, güzel bir buluşla, galeri seyircilerine şimdiye kadar hiç düşünülmemiş bir "kolaylık"ta bulunmuş. Geleneksel, dairevî locaların yerine, salonun üzerine doğru uzanan balkonlarla onlara en iyi "görüş" imkânını sağlamış. 550 metrekarelik ana sahnesinin genişliği 25, derinliği 22, yüksekliği 29 metre. Bunun gerisinde 500 metrekarelik bir dip sahnesi var. Sol yanda 396, sağ yanda da 306 metrekarelik iki ayrı sahne. Orkestra çukuru ise 100 müzisyeni rahatça alacak büyüklükte. Bu ölçüler içinde neler yapılmaz!

1960'da açılan Şehir Tiyatrosu sahnesinin 470 metrekarelik ana sahnesinin 23 metre genişliği, 20,5 metre derinliği, 22.25 metre de yüksekliği var. Bu sahnelerin teknik tesisatı, demir perdeleri, sema perdeleri, elektronik ışık cihazları, televizyonları, asansörleri, döner sahneleri, efekt odaları, hoparlörleri, otomatik akustik, klima ve yangın tertibatı, daha neleri, neleri yok ki... Alman sahnelerini, hele yeni yapılanları gezdikçe, insanın, bütün alman sanayiinin sanatın emrine verildiğine inanası geliyor. Öyle sanıyorum ki biç bir ulus, sahne tesisleri bakımından, alınanların gerçekleştirdikleriyle boy ölçüşemez.

Bonn'da tiyatro

Bunca teknik tesisatla pırıl pırıl cihazların nasıl işlediğini, neler sağladığını -yani oyun- göremeden Kölnden ayrıldık. Bir saatlik bir otomobil yolculuğundan sonra önce Bonn'a, sonra yanıbaşındaki -kalacağımız- Bad Godesberge vardık.

Bonn, Beethoven'in doğduğu, çocuk denecek yaştayken saray orkestrasında keman çaldığı şehirdir. 1959'da üçüncüsü yapılan "Beethovenhalle", her iki yılda bir, dünyanın en ünlü icracılarını, sonbaharda, burada topluyor, eserlerini çalarak, dâhi besteciyi anmalarına vesile oluyor. Ama bu şehrin şimdi. 1965'denberi, gidilip görülmeğe değer bir büyük ve modern tiyatrosu da var.

Yeni Sahnede "Bü tün gün ağaçlarda"

Anaların günahı

uyan: **"Bütün gün ağaçlarda"** oyun, **3 perde.**
Yazan: Marguerite **Durras.**
Çeviren: **Salâh** Birsel.
Tiyatro: Devlet Tiyatrosu (Yeni Sahne).
Sahneye koyan: **Melek Ökte.**
Dekor-Kostüm: **Hüseyin** Mumcu.

Oynayanlar: **Melek** Ökte (Ana), Haldun Marlalı (Oğul), Meral Gö zendor (Marcelle), Nur Subaşı (Barmen) v.s.

Konu: Roman, hikâye ve senaryolarıyla kuşağının ilgi çekici yazarlarından biri olarak tanınan Marguerite Durras, dialoglarının yapısındaki dramatik ve şiirli **ifade** gücüyle, belki istemeden, tiyatroya girmiş, ama egzotik ve ekspresyonist rengiyle yeni **bir** hava getirmiştir. Bu havanın - gerisinde, inandığı sosyal fikirleri, tersinlemesine, yansıtır. "Bütün gün açağlarda"da yaptığı gibi, karşılıksız kalan bir analık sevgisinin ötesinde, "sömürücü" yönüyle, küçük burjuvalığın bütün çürümüşlüğünü -ve zavallılığını- duyurmıya çalışır: ana, çalıştırdığı işçileri sömürmüş, zengin **olmuş,** ama bütün gün ağaçlarda büyüyen oğluna faydalı bir şey **öğretememiş,** onu da barlarda müşterileri sömüren -ve kumar masasında sömürülen- bir parazit haline getirmiştir. Oğlunun **yanına sığınan** yosma da, aynı düzenin sömürdüğü bir zavallıdır.

Beğendiğim: Oyun yapısı **bakımından** durgunluğu, uzunlukları, tekrarlamaları içinde metnin, bellibaşlı üç rol için, taşıdığı tiyatro değeri, sakladığı kompozisyon derinlikleri. Bu derinliklere, dar bir yorumun sebebolduğu nüans eksikliklerine -ve artık **bırakılmış** bir "dram" tarzına rağmen- inmeyi başarmış olan Melek Öktenin ifadeli -daha çok duygulu- oyunu. Hüseyin Mumcunun havayı veren dekorları.

Beğenemediğim: Üç kişilik bir oyunda, yorum birliği bir yana, bir "ton" birliği bile kurulamamış olması. Haldun Marlalı, sefahatin -ve sefaletin- insanlık duygularını tükettiği, **anasının** bileziklerini çalacak hale getirdiği o hoyrat ve sinik kumarbaz **jigoloyu, şeytana** uyup nasılsa evden kaçmış, "halim, selim" bir varlıklı **aile** çocuğu -nerdeyse bir "anasının kuzusu"- gibi oynuyor. Meral Gözendor da o sokak kızına, nasılsa "düşmüş", içine **kapalı** bir kız, bir "masum günahkâr" edası vermeğe uğraşıyor.

Sonuç: Tek ışığı olan analık sevgisiyle -ve Melek Öktenin soluğuyla- ayakta duran, karamsar bir oyun.

Naciye FEVZİ

Bina çok yeni, ama Bonn tiyatrosunun üç yüzyıllık bir tarihi var. İlk hareket daha 1639'da Minorit çömezlerinden, sonra Cizvit okulundan gelmiş. Daha sonra Prens saraylarına, oradan Viereksplatz'daki özel tiyatroya geçmiş. Nihayet 1844'-te, bir şirket halinde, ilk Şehir Tiyatrosu binası yaptırılmış ve bir topluluk kurulmuş. Tiyatro ve Opera temsilleri veren bu tiyatro da on yıl sonra iflâs etmiş, bir süre Kölnden gelen topluluklarla devam edebilen tiyatro faaliyeti, zaman zaman çeşitli teşebbüslerle, yeniden canlandırılmak, şehre maledilmek istenmişse de olumlu bir sonuç alınamamış. Nihayet, İkinci Dünya Savaşında eski Şehir Tiyatrosu binası da, bombalar altında, bir harabe haline gelmiş.

İkinci Dünya Savaşından sonra Bonn'un, geçici olarak da düşünülse, Federal Almanyanın devlet merkezi haline getirilmesi, Bonn tiyatrosu için hayırlı olmuştur. Yıkılan Şehir Tiyatrosunun yerine yenisi yapılmak istenince ölçüyü, nüfusu 142 binden ibaret olan bir sayfiye şehrine göre değil, yıldan yıla gelişmesi mukadder bir başkent ölçüsüne göre tutmak gerekmiştir. İşte, 1965'de perdesini açan ve 23 milyon marka mal olan, 898 kişilik bugünkü yepyeni, ihtişamlı Şehir Tiyatrosuna Bonn'lular bu sayede sahibolmuşlardır.

Gecikmiş bir tanışma

Opera ve Bale bölümlerini de içine alan bu son derece zarif tiyatronun başında, birkaç ay önce Ankara Operasında "Maça kızı"nı sahneye koymuş olan, Dr. Karl Pempelfort var. Kendisiyle Bonn'da, genel müdürlük odasında tanışıyoruz. Bana, 1951'de başına getirildiği Şehir Tiyatrosuna yeni bir yön vermek, bu yeni binanın yapılmasını, bilhassa Rhein ırmağına hakim bu güzel kıyı üzerinde inşa edilmesini sağlamak için tam onbeş yıl nasıl çalıştığım, nelerle uğraştığını anlatıyor. Sonra Ankarayı, tiyatromuzu çok beğendiğini, tekrar gelmek, ama bu sefer Tiyatro bölümünde bir eser sahneye koymak istediğini söylüyor, düşündüğü oyunları uzun uzun anlatıyor. Bunları An karada iken, tiyatromuzun başındaki meslekdaşıyla, Cüneyt Gökçerle, niçin konuşmadığını sorunca, yan tedirgin, yarı manalı bir gülümsemeyle:

"— Maalesef, tanıştıran olmadı, görüşemedik..." diyor.

İkimiz de susuyoruz ve başka bir konuya geçmeği tercih ediyoruz.

Bizde Opera ile Tiyatronun ayrılmasından büyük faydalar umanların, iki bölümün ayrı genel müdürlükler halinde, aynı binada "kardeş kardeş" çalışacaklarına inananların kulakları çınlasın.

Gece, Richard Straus'ın Hugo von Hoffmansthal'ın eserinden bestelediği nefis bir "Elektra" seyrettim. Elektra'yı romanyalı, Orest'i yunanlı bir sanatçı oynuyordu. Hans Zender'in yönetiminde Orkestra, solistler, hele Koro üstün bir müzikalite örneğiydi. Dekor, hele ışıklar harikuladeydi. Temsilden sonra, balkonun gerisinde, baştanbaşa salona ve sahneye hâkim, ışık tertibatının idare edildiği, teknik odayı yakından görüp incelemekten kendimi alamadım. Büyük bir savaş gemisinin kaptan köprüsünü andıran bu odada neler yoktu ki!.. Sıra sıra cihazlar, makineler, düğmeler, düğmeler, ve, buradan verilen her komutun sahne gerisindeki tatbikatını izleyen televizyon... Siemens'in son icadı bir ışık cihazı gösteriyorlar. Elektronik beyinle işleyen bu cihaz, delikli kartonlarla, yüzlerce ışığı önceden hazırlayıp saniyesi saniyesine, otomatik olarak, uygulama gücüne sahip. Kaça malolduğunu soruyorum: "1 milyon mark" diyorlar. O zaman, köhne projektörlerle çalışan ışıkçılarımızın, o projektörlerden bile yoksun sahnelerimizin başardıkları, gözümde bir kat daha büyüyor.

"Karlar altında nevbahar" Münih

Bonn-Köln hava alanında günlük güneşlik bıraktığımız Rhein kıyılarından, bir saatlik bir uçuştan sonra, Isar kıyılarına indiğimiz zaman Bavyera başkentini karlar içinde bulduk: ısı sıfırın altında 10! Oysa Münih, Almanyanın Avusturya ve İsviçre sınırlarının yanıbaşında, en güney ucu...

Ama karlar altında, kendi içine kapanmış görünen bu milyonluk şehrin tarihi binaları, zengin müzeleri, ünlü Operası, tiyatroları ve orkestralarıyla çok canlı ve köklü bir sanat hayatı olduğunu biliyorum ve bizi otele götüren arabanın camlarından Maximilianstrasse boyunca sıralanan tiyatroların ışıklarına bakarken, ister istemez, Hâmidin mısraını hatırlıyorum: "Karlar altında nevbaharım ben".

Münihin, birası kadar ünlü bir Devlet Operası var. Richard Wagner'in ilk başarılarına beşiklik etmiş, orkestrasının başında Richard Strauss'ları, Bruno Walter'leri görmüş, sahnesinde Patti'lerin, Carusoların, Gigli'lerin sesini dinlemiş bir opera...

Bu tarihî sanat ocağı, müzik geleneğini, Bavyerada yediyüz yıl hüküm sürmüş olan Wittelsbach'lara borçlu. Bundan üçyüz yıl önce Prens Ferdinand - Marie, Savoie ocağından Adelaide'le evlendiği zaman, çağın bu güzel ve kültürlü prensesi, maiyetiyle beraber altmış kadar müzisyen ve aktörü de Münihe getirmiş. İşte şimdiki Devlet Operası topluluğunun ilk öncüleri onlar.

Federal Almanyayı meydana getiren on devlet içinde en geniş ve verimli topraklara ve 10 milyon da nüfusa sahibolan Bavyera, mahallî idare bakımından bağımsızlığına en düşkün olan eyalettir. Aynı düşkünlüğü sanat geleneğini ve hazinelerini korumakta da göstermiş. İkinci Dünya Savaşında yanıp yıkılan operasını, tiyatrolarım yeniden meydana getirmekte gecikmemiş: 62 milyon mark sarfederek eskisinden güzel bir hale getirdiği Operasını da, 1963'de, Richard Strauss'ın "Gölgesiz Kadın"ıyla yeniden açmış.

Şimdi, Hamburgdan getirilen ünlü Günter Rennert'in yönetiminde yepyeni bir çalışma devresine girmiş olan Münih Devlet Operasının yanıbaşında, "rococo" üslûbun parlak örneklerinden biri olan Cuvillies Tiyatrosu var. Mozart'lar, Haydn'ler hep orada oynanıyor. Devlet Operasının bir üçüncü sahnesi sayılan Gârtnerplatz Tiyatrosu da opera komiklerle klâsik operetlere ayrılmış; Bale temsilleri ise Operada veriliyor. Bale çalışmalarım yöneten Heinz Rosen, Münihi, bütün alman balesinin merkezi haline getirmek çabasında.

Şehrin müzik hayatını dört senfoni orkestrası besliyor. Bunlara yabancı orkestraların, virtüozların verdikleri konserleri de eklemek lâzım. Meselâ bizim Senfoni Orkestramız da bir ay önce buradan geçmiş ve çok başardı bir konser vermiş. Orkestramızın konserinden, bu konsere solist olarak katılmış olan Suna Kandan ve çaldığı -Ülvi Cemal Erkinin- "Keman Konçertosu"ndan hâlâ takdirle, hayranlıkla sözediliyor.

KÜÇÜK SAHNEDE YENİ OYUN - John Chapman'ın Yılmaz Gruda tarafından sahneye konulan, dekor ve kostümlerini Bülent Erbaşarın yaptığı ve başlıca rollerinde Mücap Ofluoğlu, Suzan Uztan, Yılmaz Gruda, Zafer Önen, Nurhan Damcıoğlu ile Merih Dinçoyun oynadıkları "Diplomatik Bagaj" adlı üç perdelik farsı başarıyla devam ediyor. Resimde Nurhan Damcıoğlu ile Mücap Ofluoğlu görülmektedir.

Filmler

"Meleklerin toprağı"

İkinci Dünya Savaşım izliyen ve "soğuk savaş"ın etkisi altında geçen on yılın, stalinciliği tasfiye, kişileri putlaştırma siyasetinden vazgeçme hareketiyle yavaş yavaş sona ermesindenberi, sinema sanatının ağırlık noktalarından biri Doğu Avrupaya doğru kaymağa başladı: Devletleştirilmiş bir sinema endüstrisi, sağlam bir sinema kültürü sağlıyan okul ve enstitüler, mali kaygıları hesaba katmaksızın yapılan çalışmalar "buzların çözümü"yle başlıyan daha özgür havayla birleşince, genç bîr sinemacılar kuşağının gittikçe daha başardı filmler meydana getirmesine yol açtı. Özellikle önce Polonya, sonra Çekoslavakyada göze çarpan bu ilerleyiş, şimdi Macaristanı da kapsamaktadır. 1954'ten sonra Zoltan Fabry, Imre Feher, Felix Mariassy ile ilk başardı denemelerini veren macar yönetmenleri Tamas Fejer, Karoly Makk, Mikloş Jancso, İstvan Timar gibi daha gençler izlediler. Nihayet son bir-iki yıl içinde de, hemen hepsi ünlü macar sinema nazariyecisi Bela Balazs'ın adını taşıyan kısa filmler stüdyosundan yetişen ve yaşları otuz civarında bulunan genç yönetmenler bir "yeni dalga" olarak ortaya çıktılar: Istvan Szabo -29 yaşında-, Janos Rozsa -30 yaşında-, Ferenç Kardoş -30 yaşında-, Istvan Gaal -34 yaşında-, Ferenç Kosa -30 yaşında-.

Bugün yılda yirmi kadar uzun film meydana getiren macar sineması, bu genç yönetmenlerle büyük bir canlılık kazanmıştır. Genç sinemacılar, içinden çıktıkları toplumun geçmiş olaylarından günlük olaylarına kadar bütün konuları açıkyüreklilikle işlemektedirler. Macaristanın son yıllardaki en önemli, aynı zamanda en acılı olayı olan 1956 ayaklanması bile bu genç yönetmenlerin eleştirici gözünden kaçmamaktadır. Savaştan sonraki macar sinemasının ilk büyük ustası sayılan Zoltan Fabri'nin 1965'te Moskova Film Festivalinde büyük ödülü paylaşan "20 Saat"ı, 1956 olaylarının taşradaki etkilerini incelemekteydi. Janoş Hersko'nun 1964'teki "Diyalog"u aynı olayların şehir çevresindeki yankılarını ortaya koyuyordu. Hersko'nun filminde, macar ayaklanmasını bastırmak için sovyet tanklarının Auschwitz'e girişini gören bir macarın, aynı anda savaşın son yılında Auschwitz toplama kampında sovyet tanklarının kurtarıcı olarak gelişini hatırlayıp iki durum arasındaki tersliği acı acı düşünmesini gösteren sahne, bu yönetmenlerin konularını ne kadar cesaretle işlediklerini ortaya koyar. Kaldı ki, 1956 olaylarına verilen önem yeni bir şey de değildir. Geçen hafta Sinematekin programında yer alan "Angyalok Földje-Meleklerin toprağı"nın genç yönetmeni György Revesz, aynı olaya daha 1957'de çevirdiği "Geceyarısında" adlı filminde temas etmişti.

"Korkunç lvan"dan bir sahne
Bir sergiden görüntüler

Yoksulluk ağıdı

Revesz, 1963 Mar del Plata Film Festivalinde büyük ödülü kazanan "Meleklerin toprağı"nda, Macaristanın daha eski yıllarına, yüzyılımızın başlarına dönmekte, Balkan savaşının Balkanları siyasal, toplumsal, ekonomik yönden altüst ettiği yıllarda yoksul macar halkının çektiklerini anlatmaktadır. Ama Revesz'in anlatımında ne ideolojik bir kuruluk, ne de ağlamaklı bir acındırma çabası mevcuttur. Adını Budapeştenin kenar mahallelerinin birinden alan "Meleklerin toprağı"nda, yönetmenin tutumunu en iyi ortaya koyan kişi, sokak sokak dolaşıp, günün olayları üzerine destan yakıp okuyan yaşlı şarktadır. Revesz, çoğu büyük bir özenle düzenlenmiş güzel görüntülerinde, sanki halkın acılarından aldığı ilhamla bu acıları dile getiren yaşlı sokak şarkıcısının yoksulluk ağıtlarını resimlemekten başka bir şey yapmamış gibi davranmaktadır. Bir kaldırım kavgasında, kıskançlık yüzünden öldürülen işçinin destanı, aynı kavgada yaralanıp sakatlanınca işi serseriliğe vuran işçinin destanı; tek gözlü küme evlerinden atılmak istenen yoksul halkın destanı; sürdüğü treni sarhoşlukla raydan çıkarıp deviren makinistin destanı; evinden atıldıktan sonra boş bir arsada hastalanıp ölen üç-dört yaşındaki çocu-

ğun destanı... hem yaşlı destancısın -Zoltan Maklary- şarkılarıyla, hem de Revesz'in görüntüleriyle verilmektedir. Revesz, her adımda melodrama dönüvermesi isten bile olmıyan sahneleri büyük bir ölçülülük le ilgi verici görüntülere çevirmesini, bütün bir mahalle halkının yaşayışını eksiksiz olarak, aksamadan, rahat ve akıcı bir anlatımla vermesini bilmektedir.

Sinematek

Türk Film Arşivi

İki yıldanberi İstanbul ve Ankarada, sinemanın eski ve yeni önemli eserlerini göstererek türk sinemaseverlerinin büyük bir ihtiyacını elden geldiği kadar karşılamağa çalışan "Sinematek Dernegi"nin yanısıra, imkânları daha dar olmakla birlikte, her şeye rağmen görevini yerine getirmek çabasında olan bir kuruluş daha var: "Türk Film Arşivi". Gerçekte Türk Film Arşivi İstanbuldaki Güzel Sanatlar Akademisinde bir sinema derneği olarak 1962'de "Klüp Sinema 7" adıyla kurulmuştu. Önce Akademideki öğrenciler için film gösterileri düzenliyen dernek, sonra yavaş yavaş çalışma alanını genişletti, daha geniş bir seyirci topluluğuna düzenli film gösterileri düzenlemekle birlikte konferans, açık oturum, fotoğraf ve sinema kursları gibi çalışmalara da geçti. 1967'de adını "Türk Film Arşivi"ne çeviren demek, yerli ve yabancı filmleri toplamak, sinemamızla ilgili belgeleri biraraya getirmek gibi çalışmalara da başladı. Nitekim, bu gibi çalışmaların sonucu olarak bugün "Türk Film Arşivi'nde 8 tane 16 mm.'lik ve 38 tane 35 mm.'lik film, 82 yerli ve yabancı senaryo, 200'ü aşkın yerli ve yabancı sinema afişi, 5000'den fazla film fotoğrafı gibi malzeme bulunmaktadır. "Türk Film Arşivi" son olarak Eisenstein ile Resnais üzerinde hazırladığı bir fotoğraf sergisini ilk defa Ankarada -Fransız Kültür Merkezinde- açarak, Ankaralı sinemaseverlerin de karşısına çıktı.

A.B.D.

"Film kasapları..."

Amerikan sinemacılarının, filmlerinin televizyonun küçük perdesinde kuşa döndürülmesine karşı mahkemeye başvurmaları, henüz istedikleri hukukî sonucu sağlamamakla birlikte, televizyon şirketlerini ürkütmüşe benzemektedir. Gerçekten de, büyük şirketlerin eski film stoklarını ele geçiren televizyon şirketleri, bunları televizyonda oynatırken gelişigüzel kesmekte, buda makta, en olmadık yerlere en azından bir düzine reklâm filmi sıkıştırmaktaydılar. Başta Otto Preminger olmak üzere, bazı tanınmış sinemacıların harekete geçmesi üzerine televizyon şirketleri bu kötü alışkanlıkların; tamamiyle terketmeseler bile, daha dikkatli ve saygılı davranmak zorunda kalmışlardır.

Televizyon şirketlerinin yavaş yavaş yola gelmesinde en büyük rolü, daha önce de amerikan sansürüne savaş açan ve sonunda 30 yıllık sansür tüzüğünde önemli değişiklikler yapılmasını sağlıyan Preminger oynamıştır. Viyana Üniversitesinde hukuk doktorası yapmış olan bu yapımcı - yönetmenin sansürden sonra televizyondaki "film kasapları "m parmağına dolaması, günün birinde "Anatomy of a Murder-Bir cinayetin anatomisi" adlı filmini televizyonda seyretmesi ile başladı. Televizyon şirketinin, 160 dakikalık film oynatılırken oniki defa ara vermesi, bu arada kırk kadar reklâm filmi göstermesi Preminger'i çileden çıkarmıştı. Üstelik, filmin arasına

sokulacak reklâm filmlerinin ne kadar uzunlukta olacağının ve nerelere yerleştirileceğinin, televizyon şirketine bağlı 101 istasyonun yöneticilerine bırakılması büsbütün acaip bir durum ortaya çıkarıyor, "Bir cinayetin anatomisi" Birleşik Amerikada 101 ayrı versiyonda oynatılıyordu.

Hizaya gelenler

Gerçi Preminger, televizyonda böyle bir olayla ilk defa karşılaşmıyordu. Ancak, bu sefer Preminger, hukukî yönden kendisini karşı hücuma geçecek kadar sağlam hissediyordu. Çünkü yaptığı sözleşme çiğnenmiş, filmleri televizyonda oynatılırken yapılacak değişiklikler kendisine önceden bildirilmemişti. Ancak, Preminger'in başvurduğu mahkemenin yargıcı -bir sinemasever olmasına rağmen- "Bir cinayetin anatomisi" filminin yaratıcısını hukuki yönden haklı görmedi. Televizyona karşı açtığı bu kampanyanın ilk raundunda yenilgiye uğrayan Preminger ise "birkaç yıla kadar filmler televizyonda hiç eksiksiz gösterilecektir" diyerek temyize başvurdu.

Henüz dâvanın kesin sonucu alınmamakla birlikte, ihtiyatı elden bırakmıyan televizyon şirketlerinin, Preminger'in ileriye ait bu tahminini doğru çıkaracak şekilde davranmaya başladığı gözden kaçmamaktadır. Nitekim Preminger'in son olarak televizyonda gösterilen "Advise and Consent - Washington'da fırtına" adlı filminde ancak bir-iki küçük kesinti yapılmıştır. Hattâ, filmin kahramanlarından birinin homoseksüel olduğunu belirten ve televizyonda yer almasına hemen hiç izin verilmiyen bir durumu anlatan sahneler bile kesilmemiştir. Reklâm filmleri için füme yalnız yedi kere ara verilmiş, bu aralar da en elverişli noktalarda yapılmıştır. Oysa aynı televizyon şirketi daha Önce Preminger'e bu filmin gösterilmesi sırasında önemli kesintilerin yapılacağını gösterir bir liste vermiş, fakat bu kesintilerin yapılmasını Preminger kesinlikle reddetmişti. Şimdi televizyon şirketinin kendiliğinden yola gelmesi, Preminger'in ve öbür sinemacıların "film kasapları"-na karşı açtıkları mücadelenin ilk raundunun adlî yönden başarısızlıkla sonuçlanmasına rağmen etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Kaldı ki, daha geride temyiz vardır, başka dâvalar vardır, televizyon şirketlerine toplu boykot kararı alınması gibi ihtimaller vardır. Bundan dolayı, Preminger'in "birkaç seneye kadar filmlerimiz televizyonda hiç kesintisiz gösterilecektir" kehanetinin gerçekleşmesi büyük bir ihtimaldir.

HERKES

OKUYOR

VB

